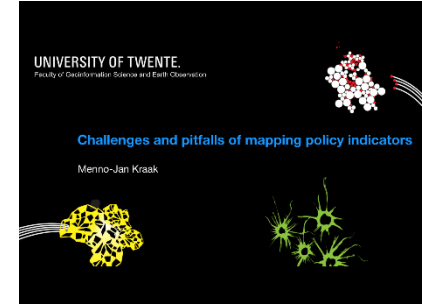

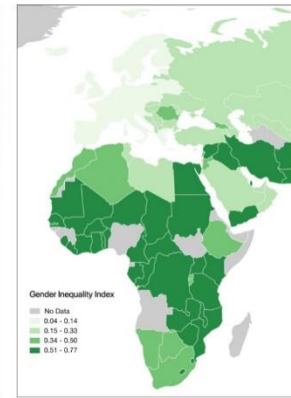
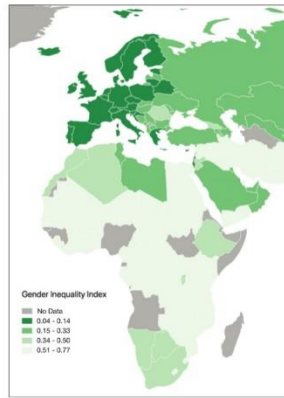
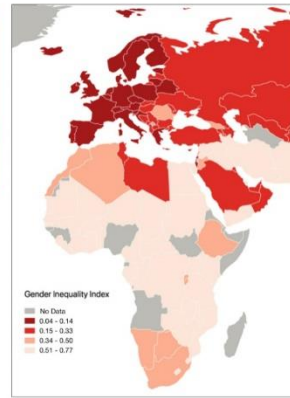
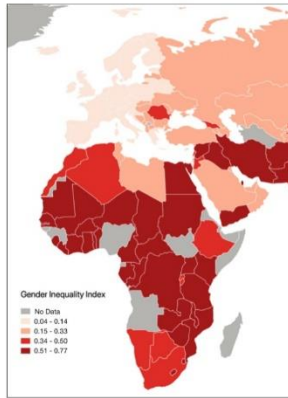
Communiceren van statistische informatie (uit officiële statistieken en burgerbevragingen).

Reinoud Stoel en Martijn Tennekes
Centraal Bureau voor de Statistiek, Nederland

De kleur maakt uit

Choice of color - what do you want to tell?

De context maakt uit

Jeugdcriminaliteit daalt, maar niet alle vormen

31-5-2021 00:00

© Hollandse Hoogte / Robin Utrecht

NOS Nieuws • Maandag 31 mei 2021, 00:00 •
Aangepast maandag 31 mei 2021, 08:39

CBS: jeugdcriminaliteit neemt af, maar laatste jaren stijging ernstige delicten

FINISHED FILES ARE THE
RESULT OF YEARS OF SCIENTIFIC
STUDY COMBINED WITH THE
EXPERIENCE OF MANY YEARS.

M
I
N
D
F
*
C
K

M
I
N
D
F
*
C
K

ONS FEILBARE
DENKEN

Thinking, fast and slow

DANIEL
KAHNEMAN

NOBELPRIJSWINNAAR

'Een zeer toegankelijk boek, dat leest als een trein'

***** DE VOLKSKRANT

'De belangrijkste psycholoog ter wereld'

STEVEN PINKER

Doel voor vandaag van mijn bijdrage

Creëren van bewustwording van het belang van cognitieve factoren bij het communiceren statistische informatie.

Prof. Gerd Gigerenzer

Wat betekent '40%'?

- 1) Een kwart
- 2) 4 uit 10
- 3) elke 40ste persoon

40%; 0,4; 4/10 worden (door 'leken') niet altijd als gelijkwaardig beschouwd. Uit het werk van Gigerenzer volgt dat mensen **'natuurlijke frequenties'** het best begrijpen (4 uit 10).

Natuurlijke frequenties en onzekerheid:

4 uit 10, 40 uit 100, 400 uit 1000,...

Natuurlijke frequenties en onzekerheid

Gevoelsmatig:

- Des te groter het aantal, des te kleiner de onzekerheid
- Des te kleiner de onzekerheid, des te smaller het betrouwbaarheidsinterval

95% betrouwbaarheidsinterval

4 uit 10 $\rightarrow$ {0,17;0,69}

40 uit 100 $\rightarrow$ {0,31;0,50}

400 uit 1000 $\rightarrow$ {0,37;0,43}

400000 uit 4000000 $\rightarrow$ {0,399; 0,401}

Een DNA match...

DNA deskundige:

*'De random match probability is gelijk aan 1/10.000.
Oftewel de kans op een match als de verdachte niet de
donor is heel erg klein'.*

P(match | verdachte is niet donor)

Rechter:

'De kans dat de verdachte niet de donor is heel erg klein'.

P(verdachte is niet donor | match)

Als cijfers al verkeerd geïnterpreteerd kunnen worden...

Hoe zit het dan bij visualisaties?

Het brein: Je beste vriend, je ergste vijand.

Over de cognitieve aspecten van visualisatie

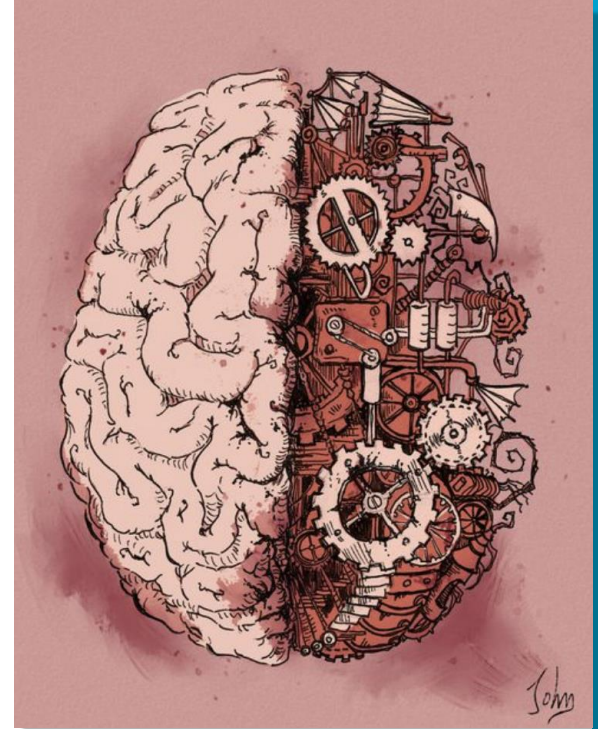

Het brein

Jouw brein doet ongelooflijke dingen,
vaak zonder dat je het door hebt.

Het brein ligt ten grondslag aan expertise
en intelligentie.

Echter, juist de aspecten die jouw brein tot je grootste
vriend maken, maken het ook tot je grootste vijand.

Het brein

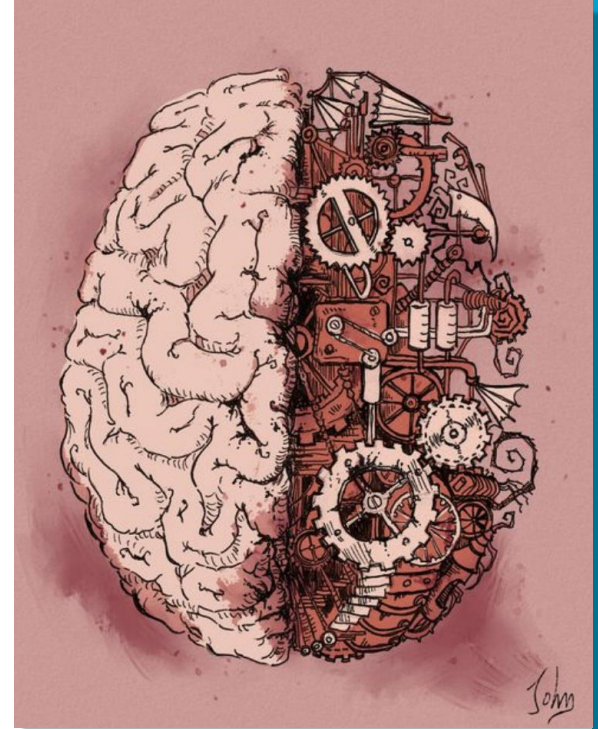
‘The mind is not a camera’

‘Machine’ met beperkte middelen.

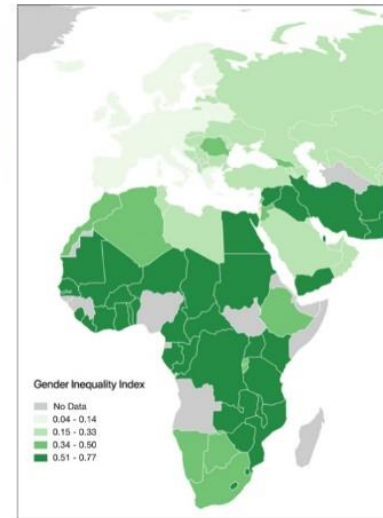
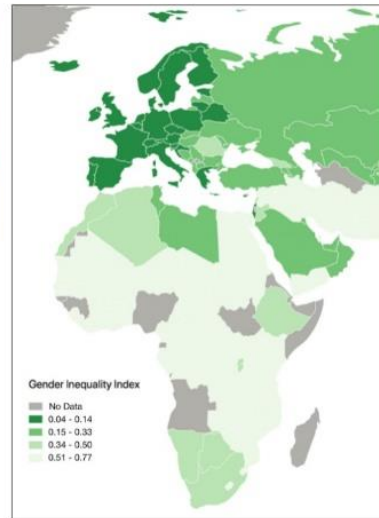
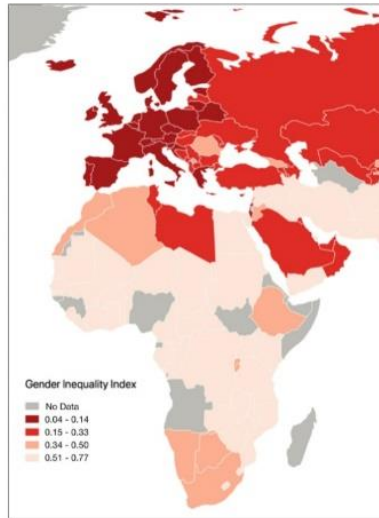
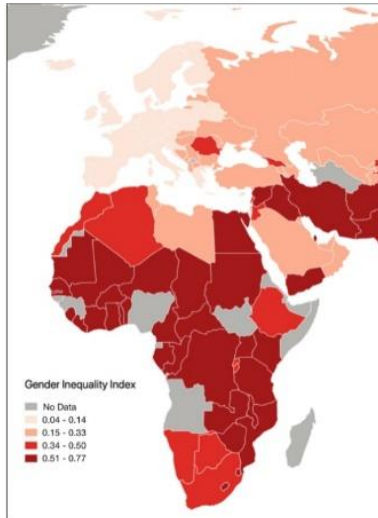
Actief i.p.v. passief: we organiseren de wereld,
we maken veronderstellingen,
en leggen structuur op.

We nemen de dingen niet waar van 'zoals ze zijn’.

Het is de basis van intelligentie en expertise....en leidt tot
allerlei ‘bijverschijnselen’

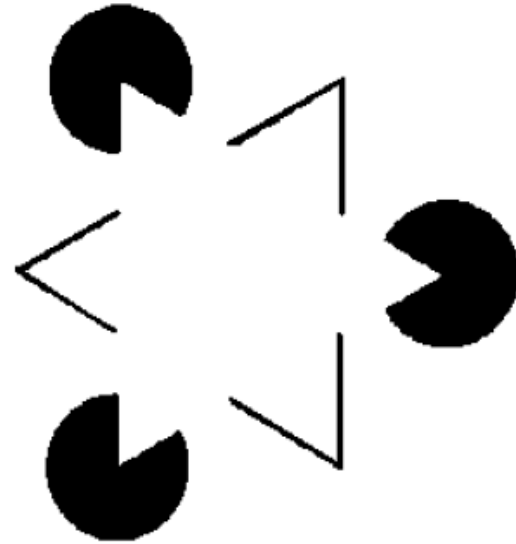
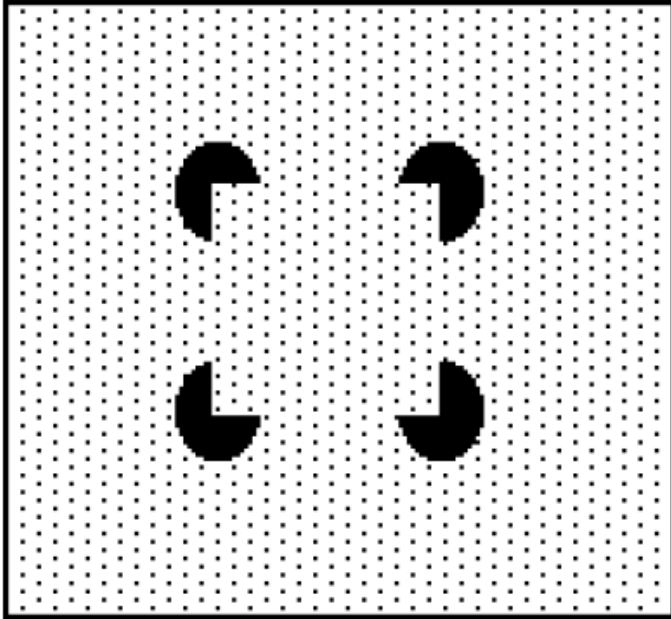
Choice of color - what do you want to tell?

THE PWEOR
OF
CONGITVIE
KONLWDEGE

aan de hand van 9 lessen

Les 1: We zien dingen wel die er niet zijn

Les 2: We zien dingen niet die er wel zijn

FINISHED FILES ARE THE
RESULT OF YEARS OF SCIENTIFIC
STUDY COMBINED WITH THE
EXPERIENCE OF MANY YEARS.

Een zwarte man, met zwarte kleren, loopt op straat in het
midden van
de weg.

De straatverlichting is uit en opeens komt er een zwarte
auto met
gedoofde lichten recht op hem afgereden.

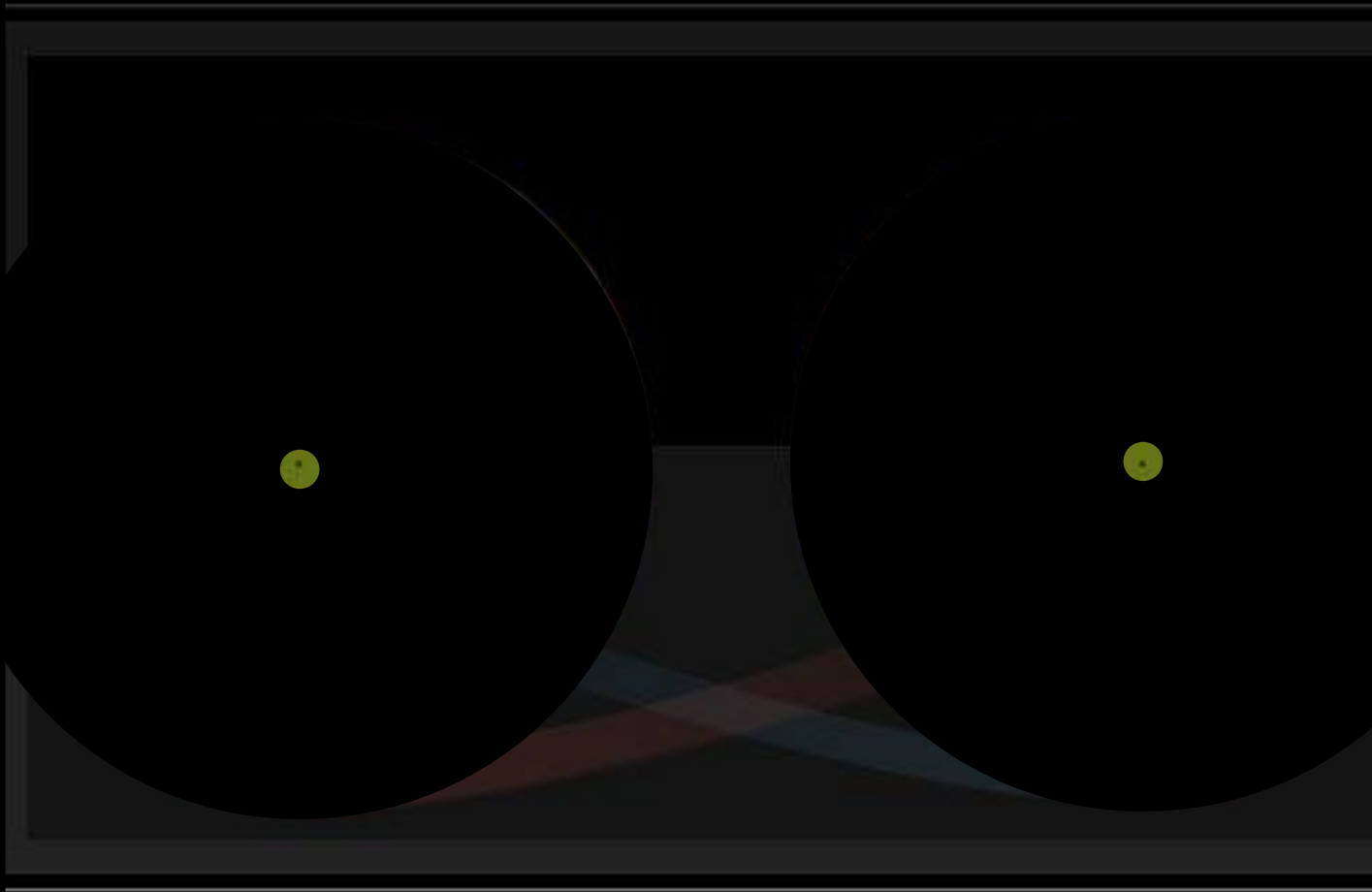
De bestuurder van de auto kan de man
gelukkig nog op tijd ontwijken.

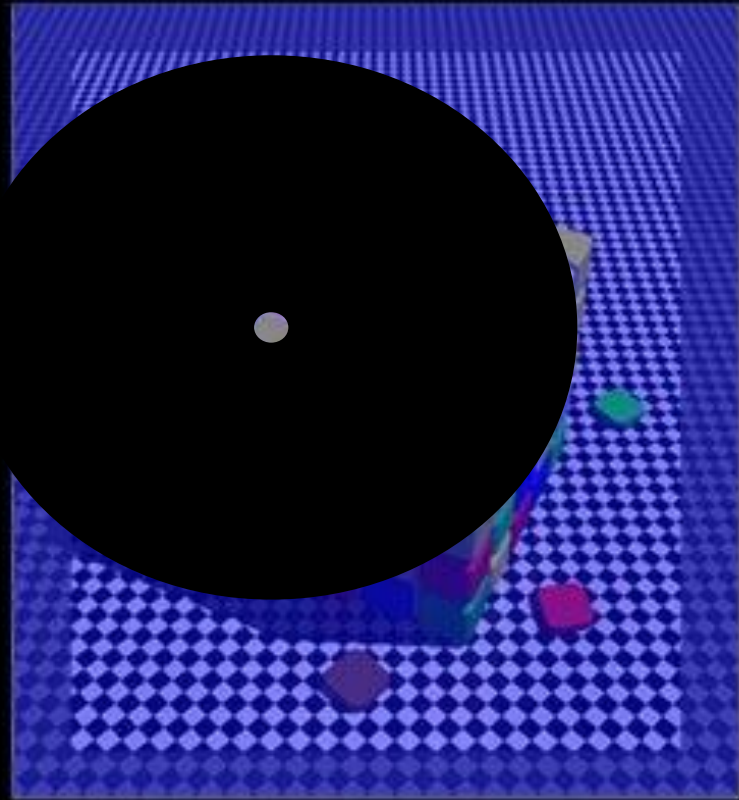
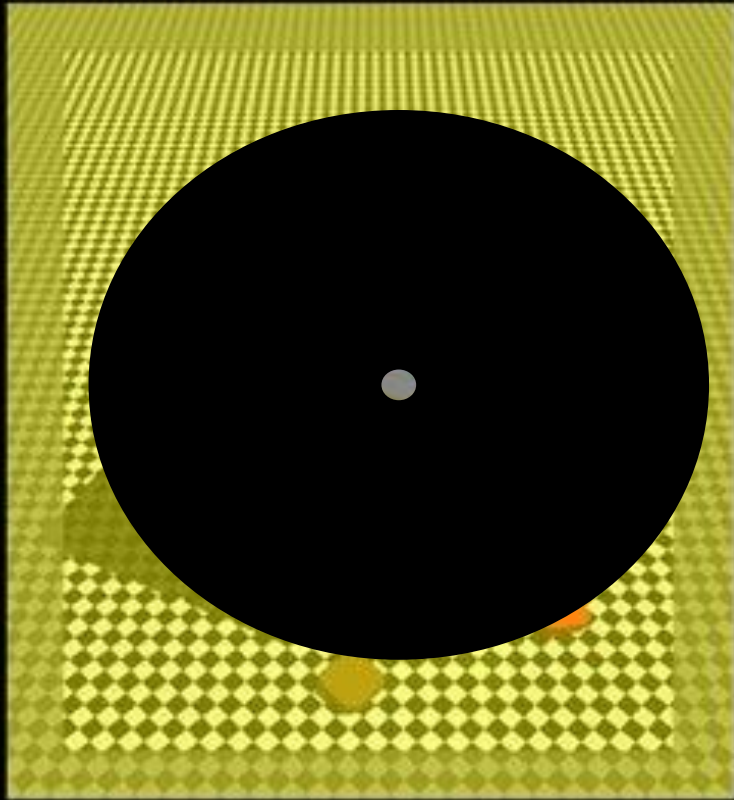
Hoe kan dit?

Les 3: We maken aannames

Les 4: We interpretern in de context

12
A B C
14

Les 5: We geven betekenis (zelf als die er niet is)

Les 6: Eenmaal gezien blijft gezien

Les 7: De eerste indruk laat zich moeilijk veranderen

Les 8: Ons brein doet dingen automatisch

YELLOW

BLACK

PURPLE

ORANGE

BLUE

GREEN

BLUE

RED

YELLOW

GREEN

RED

BLUE

ORANGE

GREEN

RED

BLACK

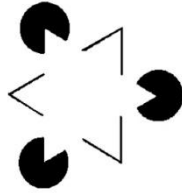
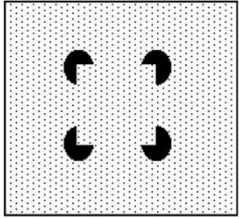
PURPLE

ORANGE

Les 9: Ons brein zoekt naar bevestiging

2 4 6 8 ...

Les 1: We zien dingen wel die er niet zijn

Les 2: We zien dingen niet die er wel zijn

FINISHED FILES ARE THE RESULT OF YEARS OF SCIENTIFIC STUDY COMBINED WITH THE EXPERIENCE OF MANY YEARS.

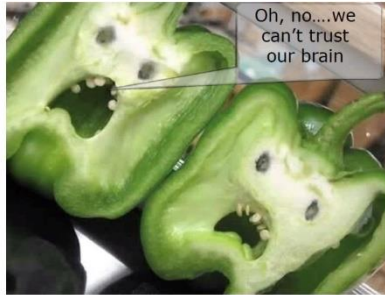
Les 3: We maken aannames

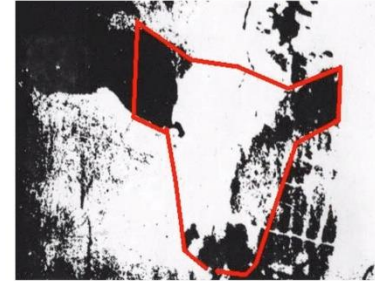
Les 4: We hebben moeite met context

12
ABC
14

Les 5: We geven betekenis (zelf als die er niet is)

Les 6: Eenmaal gezien blijft gezien

Les 7: De eerste indruk laat zich moeilijk veranderen

Les 8: Je brein doet dingen automatisch

YELLOW	BLUE	ORANGE
BLACK	RED	GREEN
PURPLE	YELLOW	RED
ORANGE	GREEN	BLACK
BLUE	RED	PURPLE
GREEN	BLUE	ORANGE

Les 9: Ons brein zoekt naar bevestiging

2 4 6 8 ...

Spelen dit soort aspecten een rol bij de communicatie van statistische informatie?

Wat is de boodschap die je wilt overbrengen?

Wordt die boodschap zo ervaren?

Wordt die boodschap door iedereen zo ervaren?

Is er kennis uit de cognitieve wetenschappen die hierbij kan helpen? Is nader (experimenteel) onderzoek nodig?

<https://www.youtube.com/watch?v=ubNF9QNEQLA>

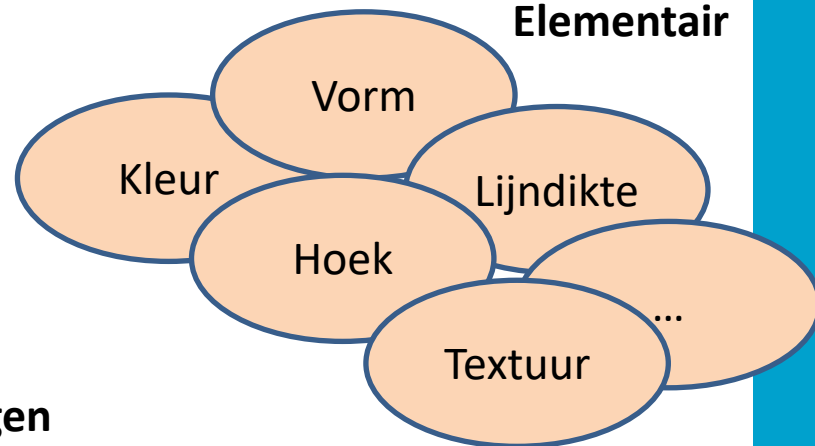
Inzicht in datavisualisatie

Communicatie van statistische informatie

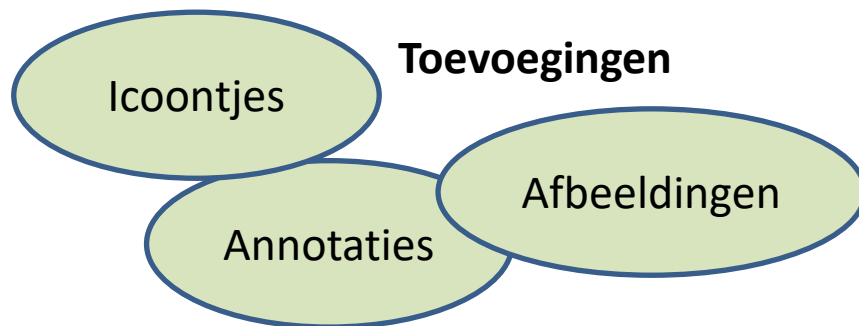

Bouwstenen van grafieken

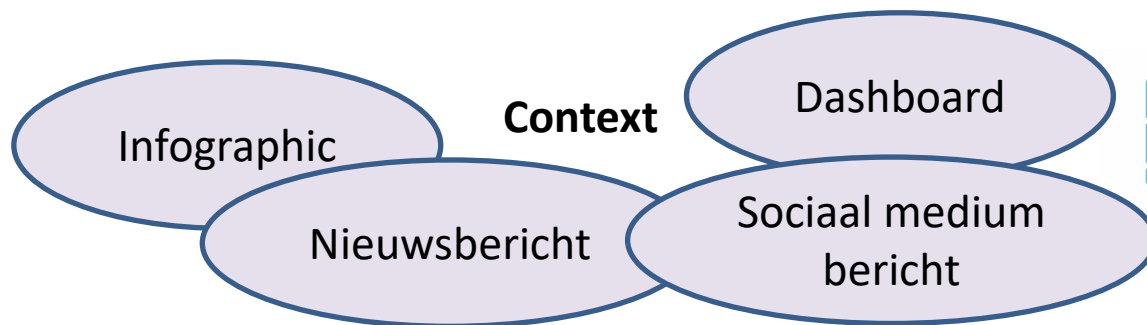
Elementair

Toevoegingen

Context

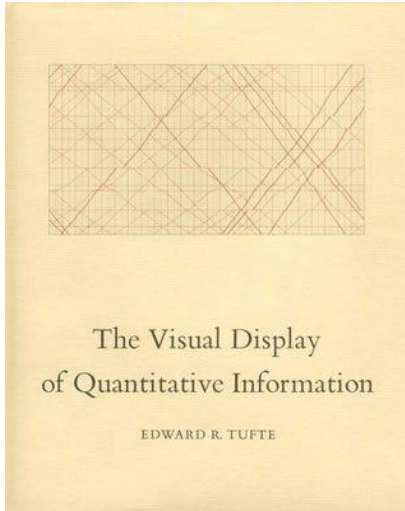

Wat is een goede visualisatie?

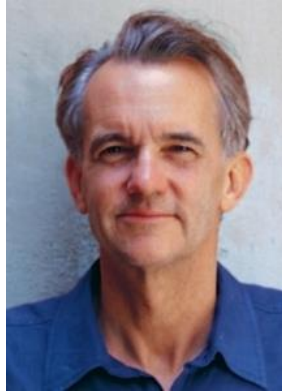

Volgens de functionalisten

De bijbel voor informatie visualisatie, 1983

Edward Tufte

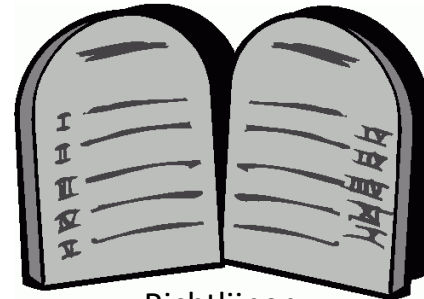
Stephen Few

Alberto Cairo

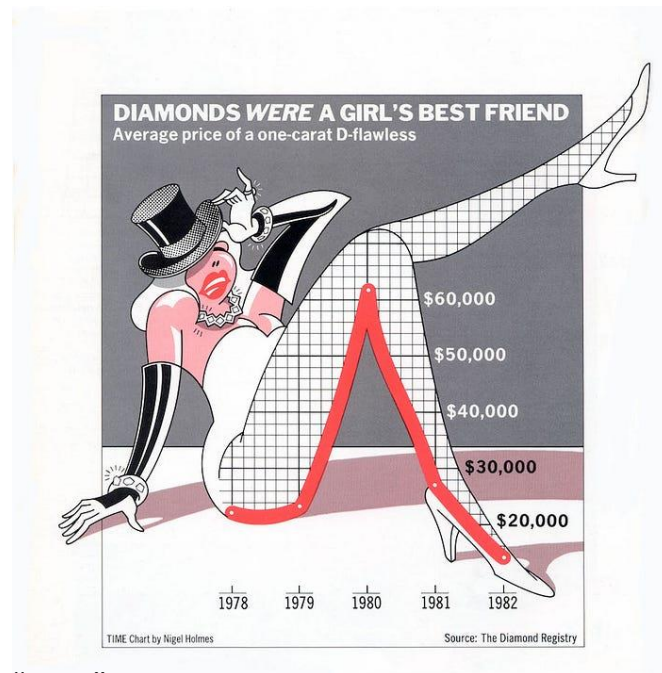

Jelke Bethlehem (oud CBSer)
... en vele anderen

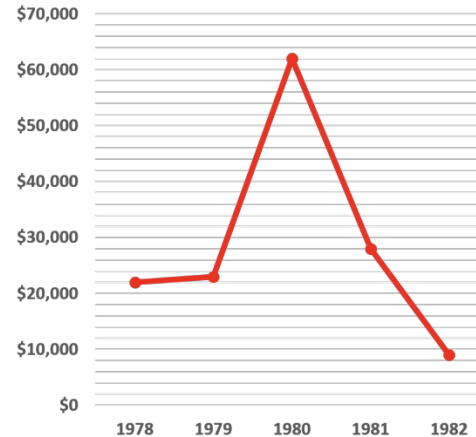
Richtlijnen

Data-inkt verhouding: gebruik zo weinig mogelijk inkt

“Fout”

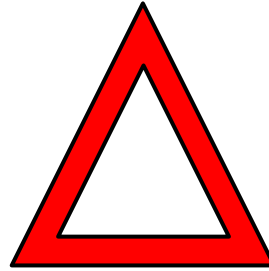
DIAMONDS WERE A GIRL'S BEST FRIEND
Average price of a one-carat D-flawless

“Goed”

Andere (onderbelichte) invalshoeken:

1. Waarnemingspsychologie
2. Cognitieve psychologie
3. Informatietheorie
4. Mens-computer-interactie
5. Vragenlijstontwikkeling

Theorieën/richtlijnen
kunnen tegenstrijdig zijn!

Data-inkt verhouding

Gebruik textuur en 3D effecter
herkenbaarheid van objecten t

Afbeeldingen/iconen kunnen helpen de
context te begrijpen en de boodschap te
onthouden.

Gebruikersonderzoek!

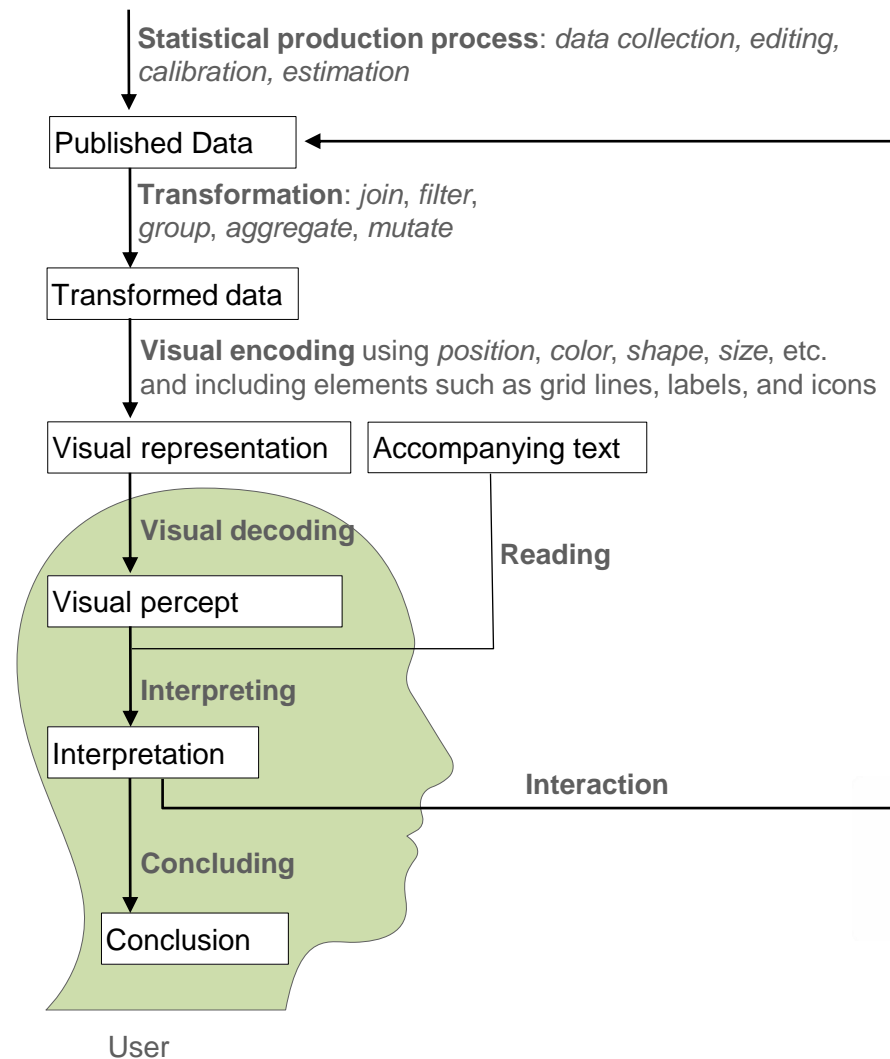
De gebruiker

Gebaseerd op deze bronnen

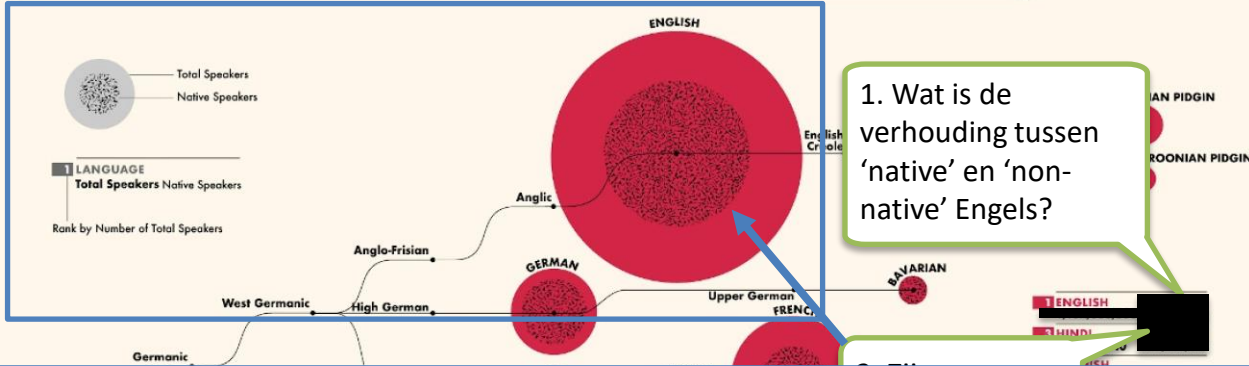
Chen, M. & Golan, A (2016) What may visualization processes optimize? IEEE Transactions on Visualization and Computer Graphics 22:12, 2619–2632.

Rensink, Ronald. (2014). On the Prospects for a Science of Visualization. 10.1007/978-1-4614-7485-2_6.

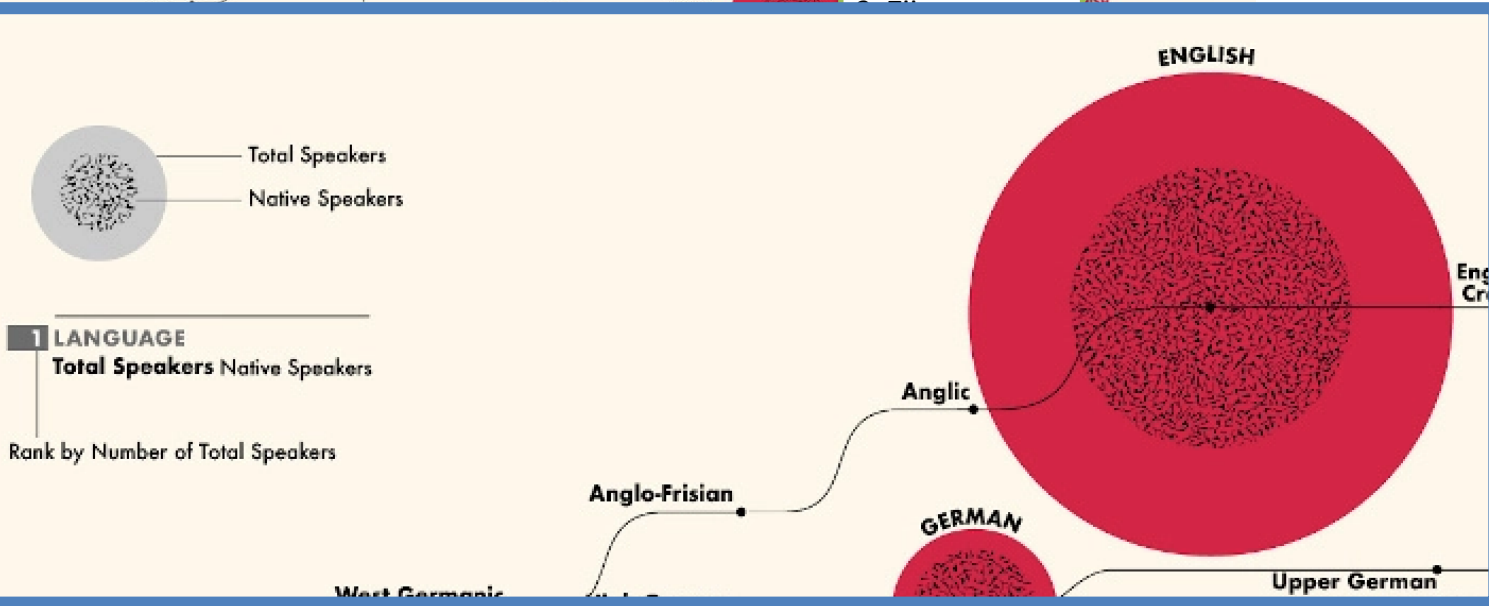
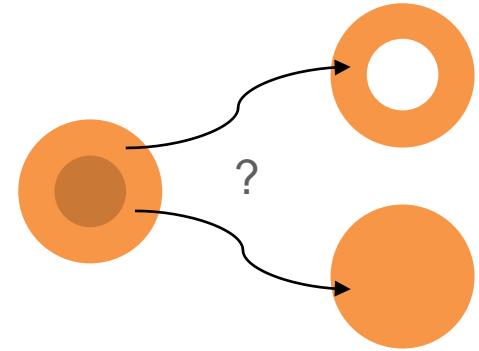
Tourangeau, R., Rips, L. J., & Rasinski, K. (2000). *The psychology of survey response*. New York: Cambridge University Press.

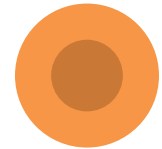
The 100 Most-Spoken Languages in the World

Onduidelijkheid

of illusion

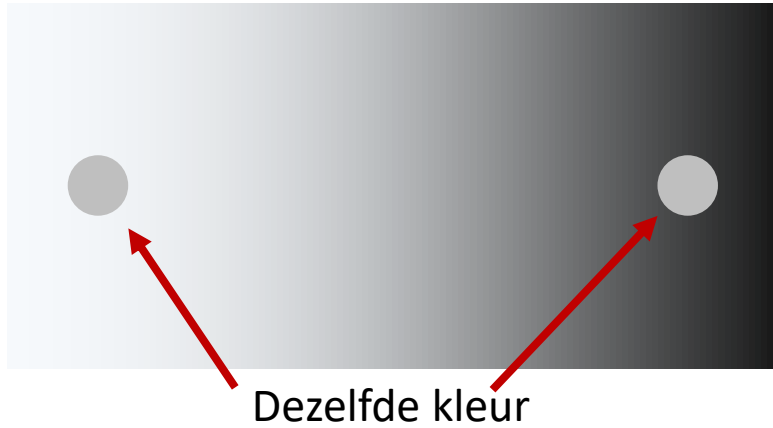

enste cirkel is

Welk bord pak je (als je trek hebt)?

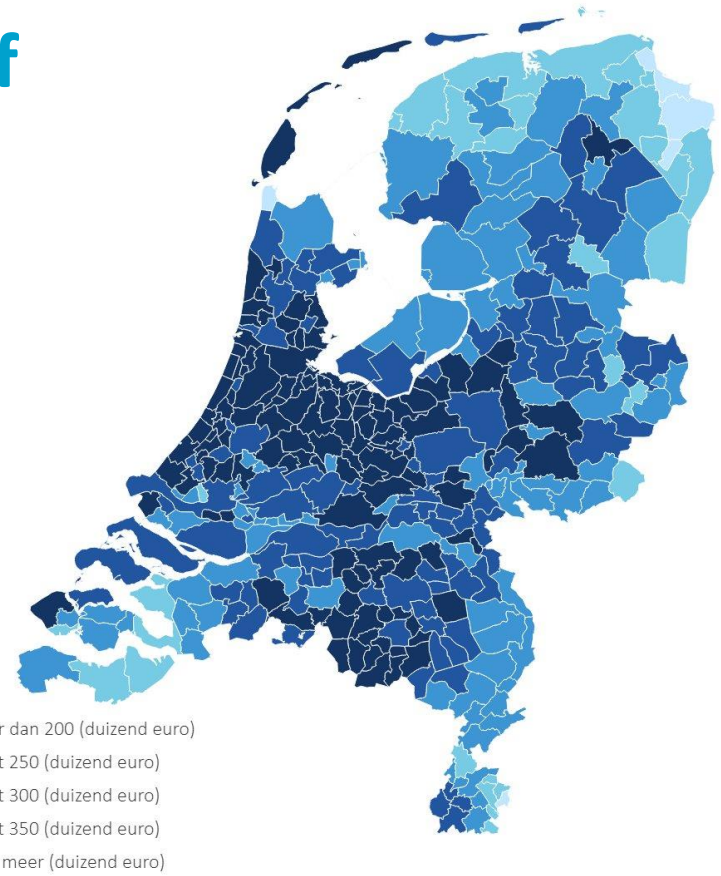
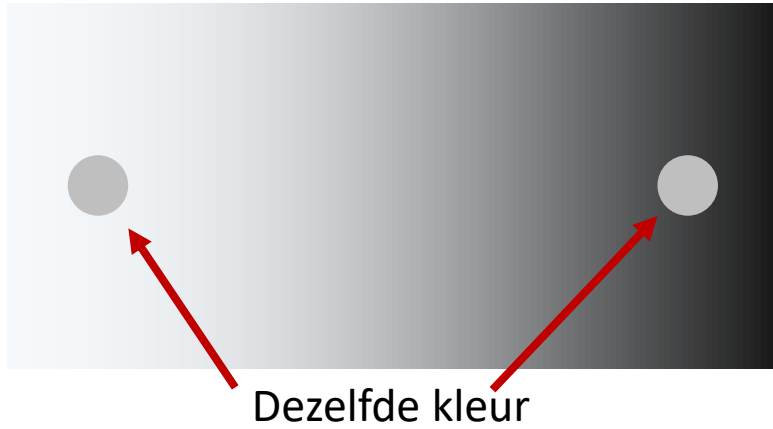

Kleurwaarneming is relatief

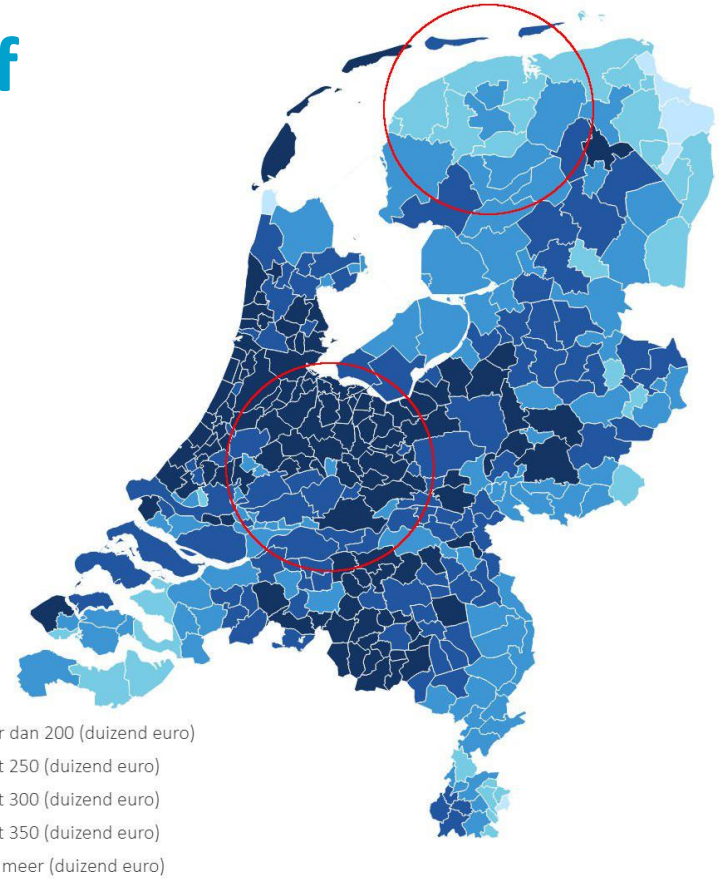
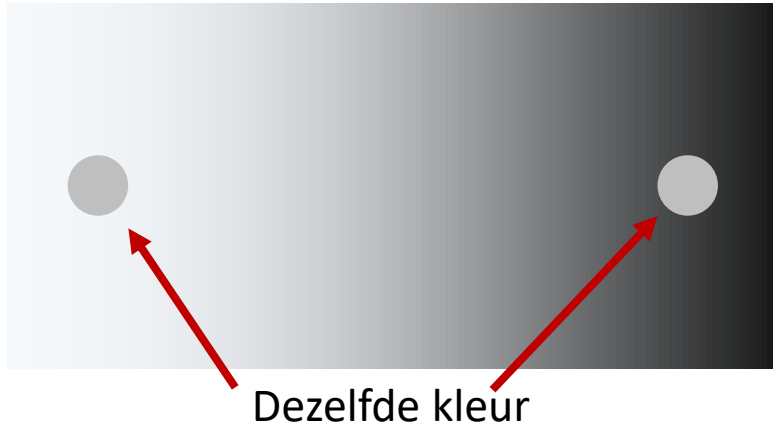

Kleurwaarneming is relatief

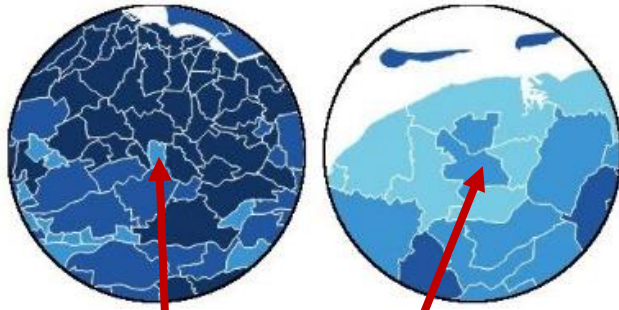
Kleurwaarneming is relatief

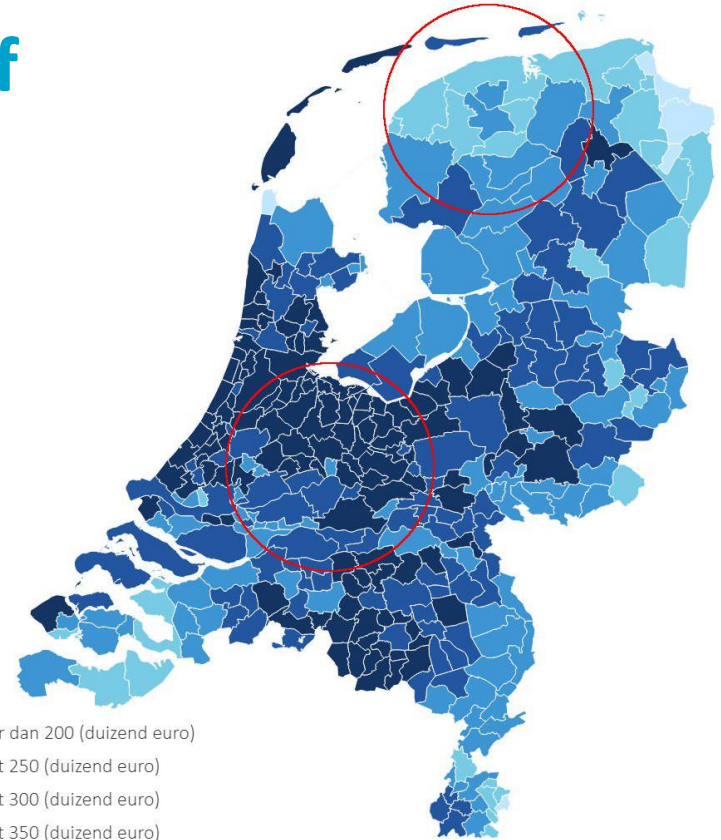
Kleurwaarneming is relatief

Dezelfde kleur

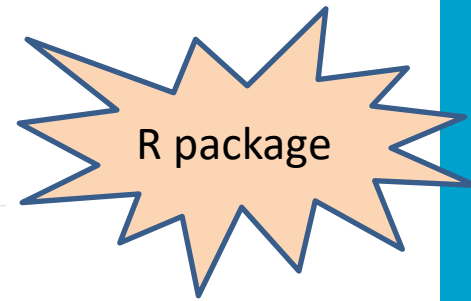
Dezelfde kleur

- Minder dan 200 (duizend euro)
- 200 tot 250 (duizend euro)
- 250 tot 300 (duizend euro)
- 300 tot 350 (duizend euro)
- 350 of meer (duizend euro)

Analyse van kleuren

Palette type

- Categorical
- Sequential
- Diverging
- Bivariate

Number of colors

2 7 36

Color for missing values

Color vision

- Normal
- Deutan (red-green blind)
- Protan (also red-green blind)
- Tritan (blue-yellow)

Palette series

- brewer
- c4a
- carto
- hcl
- kovesi
- met
- misc
- parks
- poly
- scico
- seaborn
- stevens
- tableau
- tol
- viridis
- wes

Text format

- Hex
- RGB
- HCL

Text color

- Hide text
- Black
- White
- Automatic

Sort

Name

- Reverse sorting
- Show scores

All None Overview

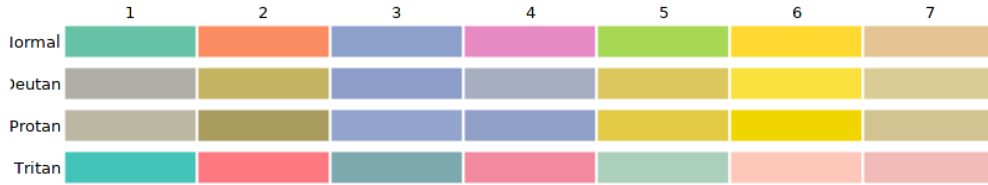
Series	Name	Max number	Colorblind-friendly	Vivid	Fair	Low contrast	3D Blues	Blues							References	
								1	2	3	4	5	6	7		
brewer	accent	7	👁️	🕶️	✖️	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
brewer	dark2	7	👁️	🕶️		🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
brewer	paired	12		🕶️	✖️	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
brewer	pastel1	8	👁️	✳️	👉	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
brewer	pastel2	7	👁️	✳️	👉	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
brewer	set1	8		🕶️	✖️	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
brewer	set2	7	👁️			🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
brewer	set3	11	👁️			🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
carto	antique	11		✳️		🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
carto	bold	12		🕶️	✖️	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
carto	pastel	11	👁️	👉	👉	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
carto	prism	11		🕶️		🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
carto	safe	11	😊		✖️	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
carto	vivid	12		🕶️	✖️	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
hcl	cold	36	👁️	✳️	👉	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
hcl	dark2	36	👁️	✳️	👉	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
hcl	dark3	36			👉	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R
hcl	dynamic	36	👁️	✳️	👉	🏠		🟢	🟡	🟠	🟤	🟡	🟢	🟠	🟤	📄 Bib JS R

Palette

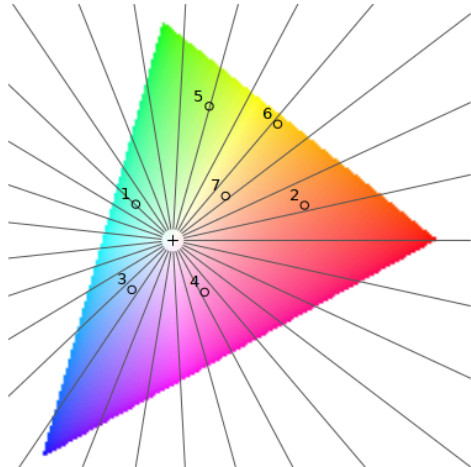
brewer.set2

Color blindness simulation i

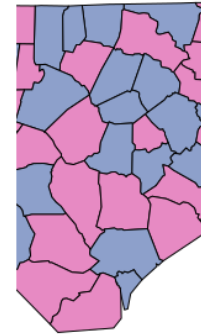
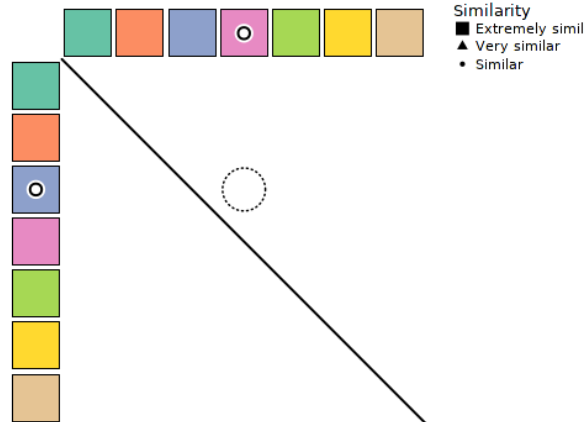

Hue lines i

Normal color vision

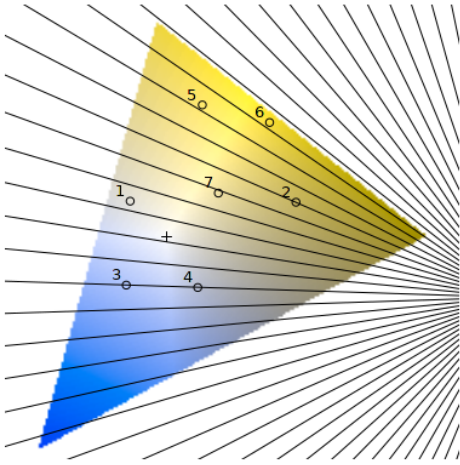

Similarity matrix i

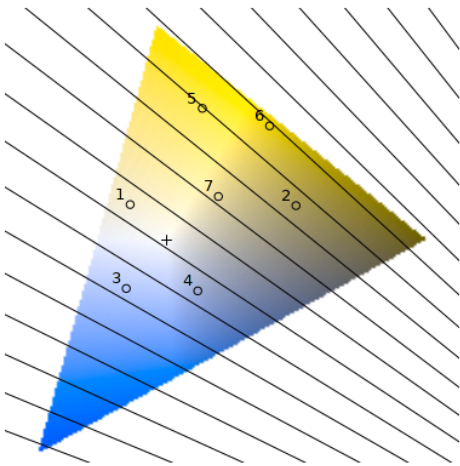

Confusion lines

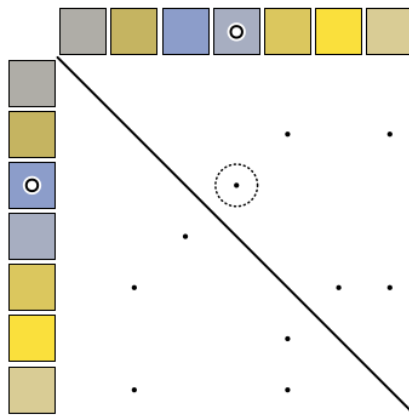
Deutan (red-green blind)

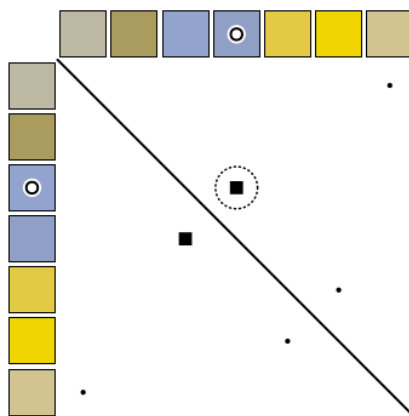
Protan (also red-green blind)

Perceived similarity matrices

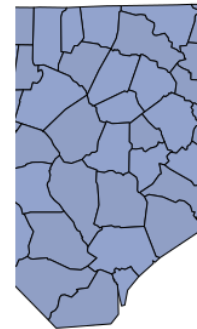
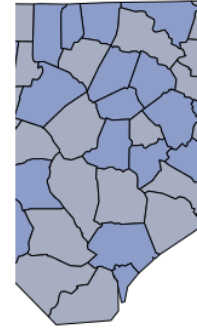

Similarity
■ Extremely simil
▲ Very similar
• Similar

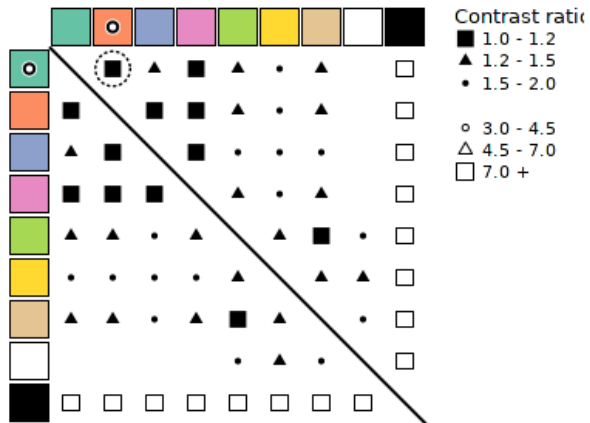

Similarity
■ Extremely simil
▲ Very similar
• Similar

Kleurenblindheid

Contrast ratio

Contrast

Text readability

Contrast ratio (1.10): not safe to print text according to the WCAG 2.1

Font size 14pt

Font size 18pt

Font size 14pt

Font size 18pt

Border lines needed?

Contrast ratio (1.10): strongly recommended to use border lines when plotting these colors next to each other

Example chart

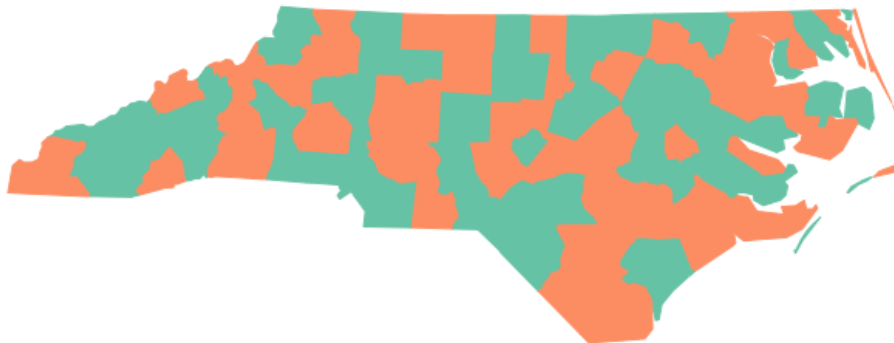
- Choropleth
- Barchart

Line Width

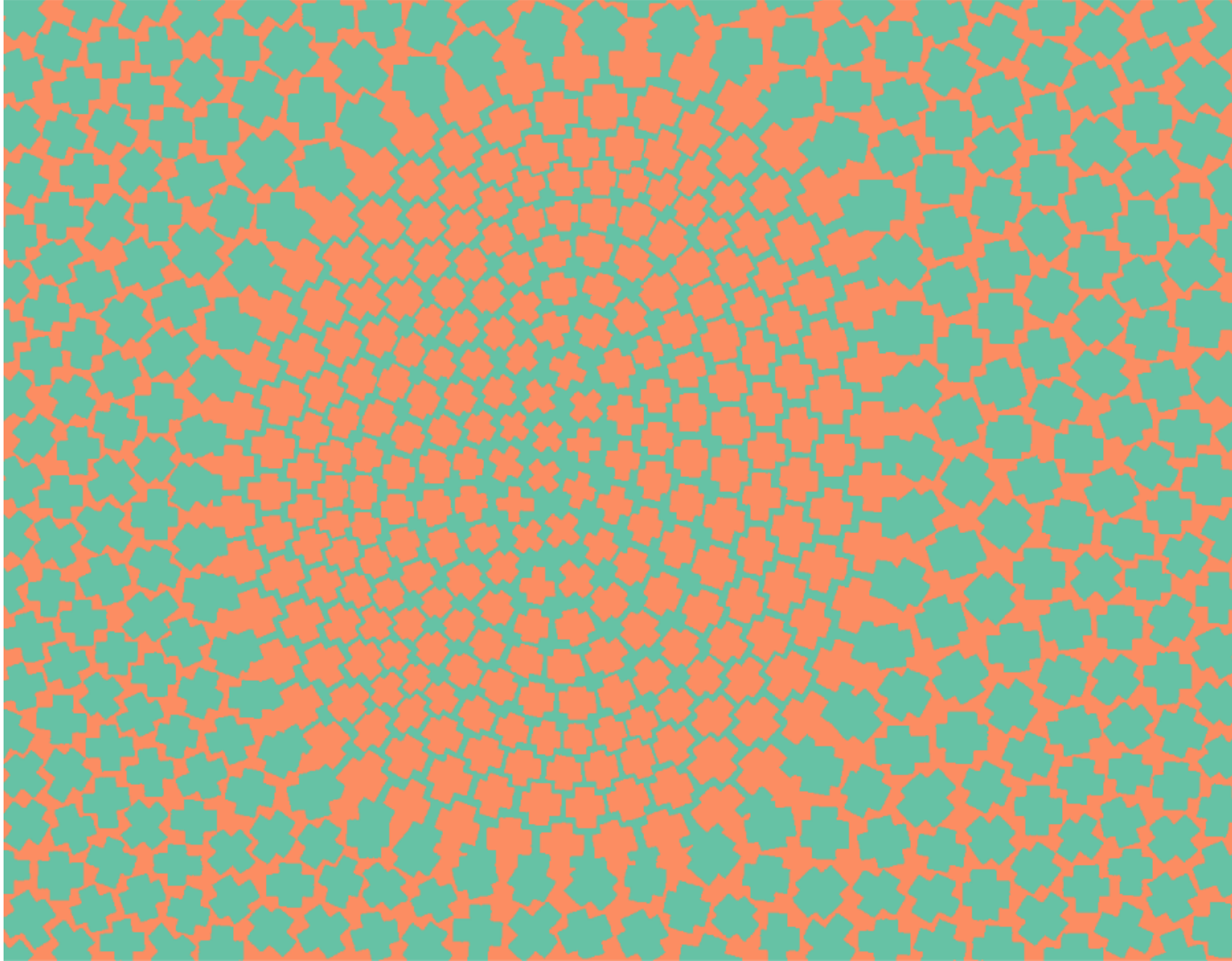

Borders

black

Example chart

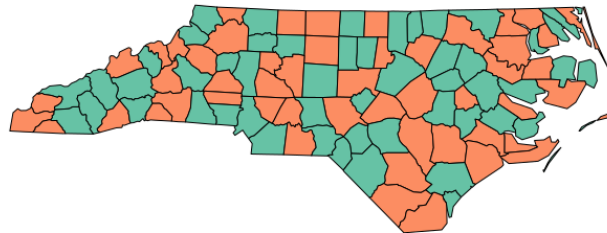
- Choropleth
- Bar chart

Line Width

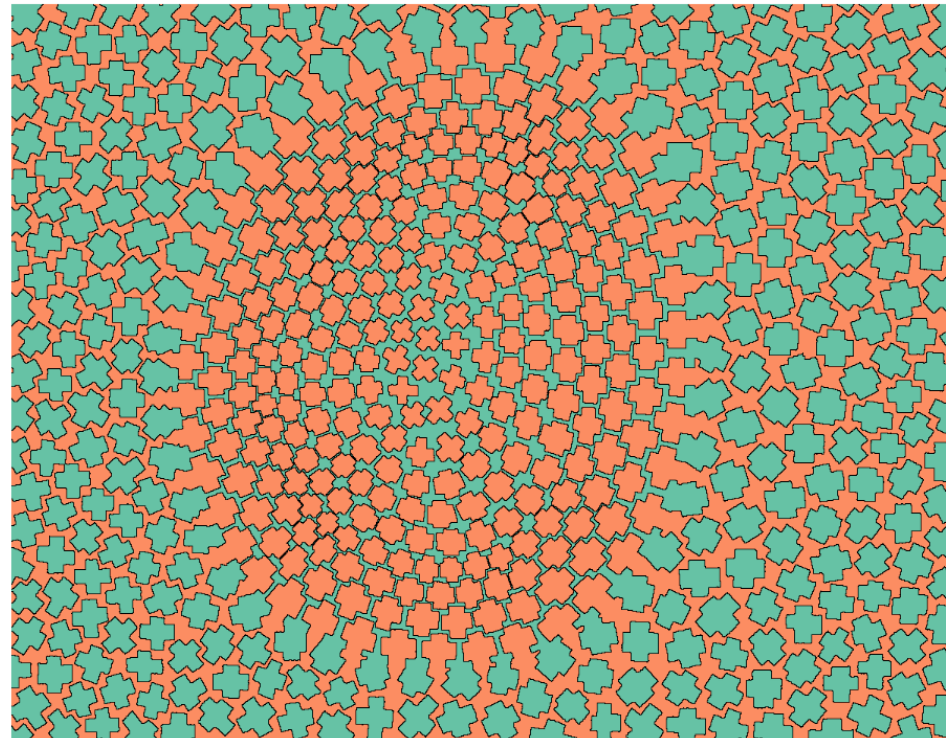

Borders

black

Optical Illusion Art

Infographics

Nederland in Cijfers

Een boekje met infographics over onze statistieken

Grafiekpolitie | CBS gebruikt kromme grafiek over online gedrag 65-plussers

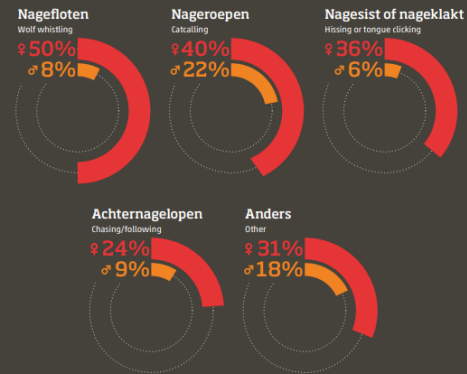
Om het online gedrag van ouderen weer te geven gebruikt het CBS in plaats van een staafdiagram een weergave in de vorm van concentrische cirkels. Dat oogt speels en decoratief, maar de grafiek verliest aan duidelijkheid: de lengte van de staven staat namelijk niet meer in verhouding tot de waarde die zij weergeven.

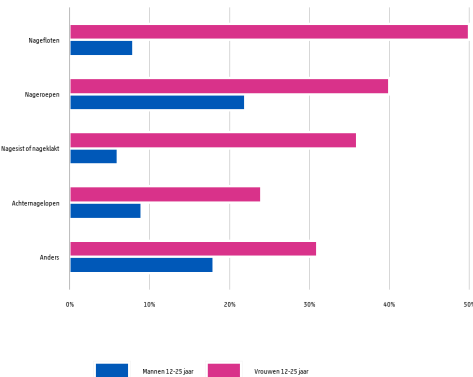
Gebruikersstudie

Kunnen jonge vrouwen rustig over straat? How many young women encounter street harassment?

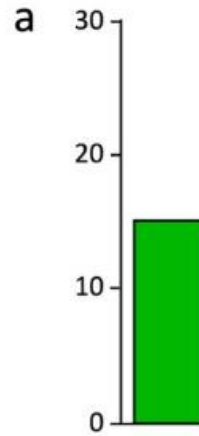

Straatintimidatie zoals ervaren door jongeren

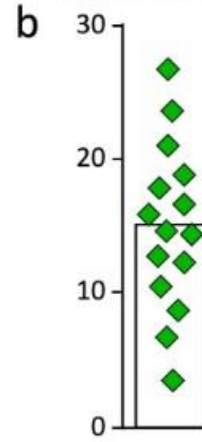

De ene staafdiagram is de andere niet...

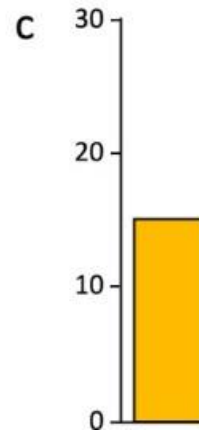
Mean bar graph

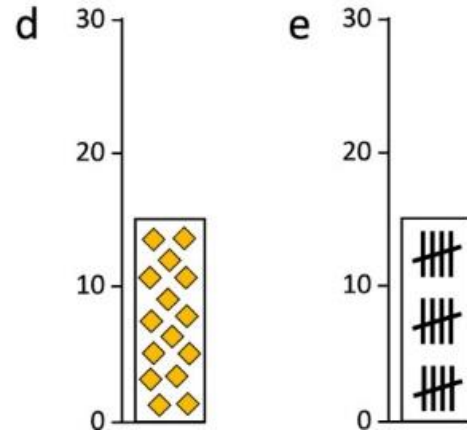
Mean bar graph data

Count bar graph

Count bar graph data

Two graph walk into a bar, Kerns et al, 2021, Journal of Vision vol 21

Informatietheorie

Visual Design
is to find the
best way to
depict some
information

Visual Design
is to find the
best way to
lose some
information

London Underground

TRANSPORT FOR LONDON
EVERY JOURNEY MATTERS

Check before you travel

1. **Heathrow**
TFL Rail customers should change at Terminal 2 & 3 for free rail transfer to Terminal 5

2. **Roundabout West**
Step-free access for manual wheelchairs only

3. **Services or access at these stations are subject to variation.**
Please search 'TFL Stations' for full details.

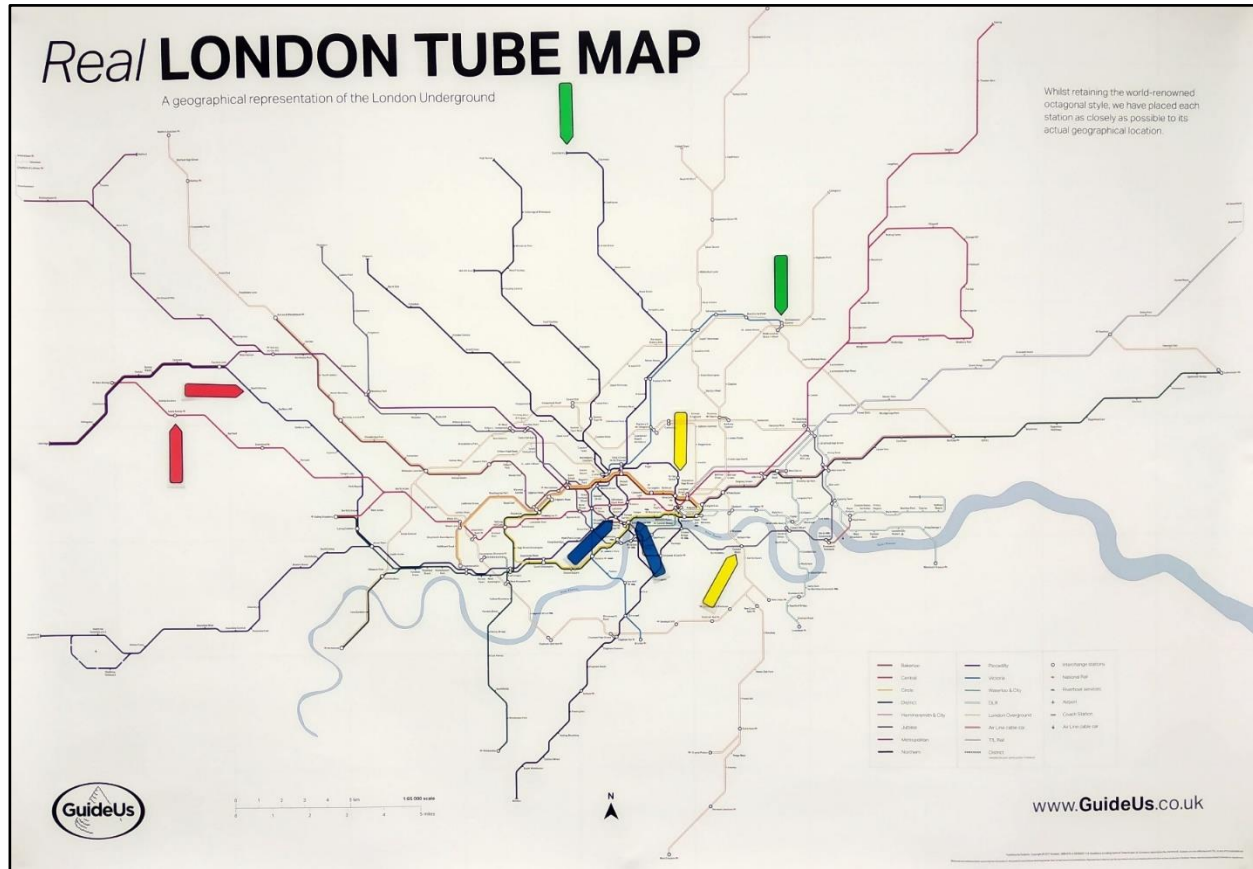
- Key to lines**
- Bakerloo
  - Central
  - Circle
  - District
  - Hammersmith & City
  - Jubilee
  - Metropolitan
  - Northern
  - Piccadilly
  - Victoria
  - Waterloo & City
  - DLR
  - Emirates Air Line cable car (special fares apply)
  - London Overground
  - TFL Rail
  - London Trams
  - District (see website and/or local media website)

- Key to symbols**
- Interchange stations
  - Step-free access from street to train
  - Step-free access from street to platform
  - National Rail
  - Airport
  - Riverboat services
  - Victoria Coach Station
  - Emirates Air Line cable car

- Explanation of zones**
- 1. Zone 1
  - 2. Zone 2
  - 3. Zone 3
  - 4. Zone 4
  - 5. Zone 5
  - 6. Zone 6
  - 7. Zone 7
  - 8. Zone 8
  - 9. Zone 9
  - 10. Zone 10
  - 11. Zone 11
  - 12. Zone 12
  - 13. Zone 13
  - 14. Zone 14
  - 15. Zone 15
  - 16. Zone 16
  - 17. Zone 17
  - 18. Zone 18
  - 19. Zone 19
  - 20. Zone 20
  - 21. Zone 21
  - 22. Zone 22
  - 23. Zone 23
  - 24. Zone 24
  - 25. Zone 25
  - 26. Zone 26
  - 27. Zone 27
  - 28. Zone 28
  - 29. Zone 29
  - 30. Zone 30
  - 31. Zone 31
  - 32. Zone 32
  - 33. Zone 33
  - 34. Zone 34
  - 35. Zone 35
  - 36. Zone 36
  - 37. Zone 37
  - 38. Zone 38
  - 39. Zone 39
  - 40. Zone 40
  - 41. Zone 41
  - 42. Zone 42
  - 43. Zone 43
  - 44. Zone 44
  - 45. Zone 45
  - 46. Zone 46
  - 47. Zone 47
  - 48. Zone 48
  - 49. Zone 49
  - 50. Zone 50
  - 51. Zone 51
  - 52. Zone 52
  - 53. Zone 53
  - 54. Zone 54
  - 55. Zone 55
  - 56. Zone 56
  - 57. Zone 57
  - 58. Zone 58
  - 59. Zone 59
  - 60. Zone 60
  - 61. Zone 61
  - 62. Zone 62
  - 63. Zone 63
  - 64. Zone 64
  - 65. Zone 65
  - 66. Zone 66
  - 67. Zone 67
  - 68. Zone 68
  - 69. Zone 69
  - 70. Zone 70
  - 71. Zone 71
  - 72. Zone 72
  - 73. Zone 73
  - 74. Zone 74
  - 75. Zone 75
  - 76. Zone 76
  - 77. Zone 77
  - 78. Zone 78
  - 79. Zone 79
  - 80. Zone 80
  - 81. Zone 81
  - 82. Zone 82
  - 83. Zone 83
  - 84. Zone 84
  - 85. Zone 85
  - 86. Zone 86
  - 87. Zone 87
  - 88. Zone 88
  - 89. Zone 89
  - 90. Zone 90
  - 91. Zone 91
  - 92. Zone 92
  - 93. Zone 93
  - 94. Zone 94
  - 95. Zone 95
  - 96. Zone 96
  - 97. Zone 97
  - 98. Zone 98
  - 99. Zone 99
  - 100. Zone 100

London Underground

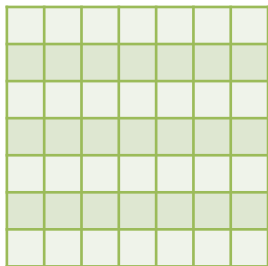
Flow map

Werk
gemeente (355)

Thuis
gemeente (355)

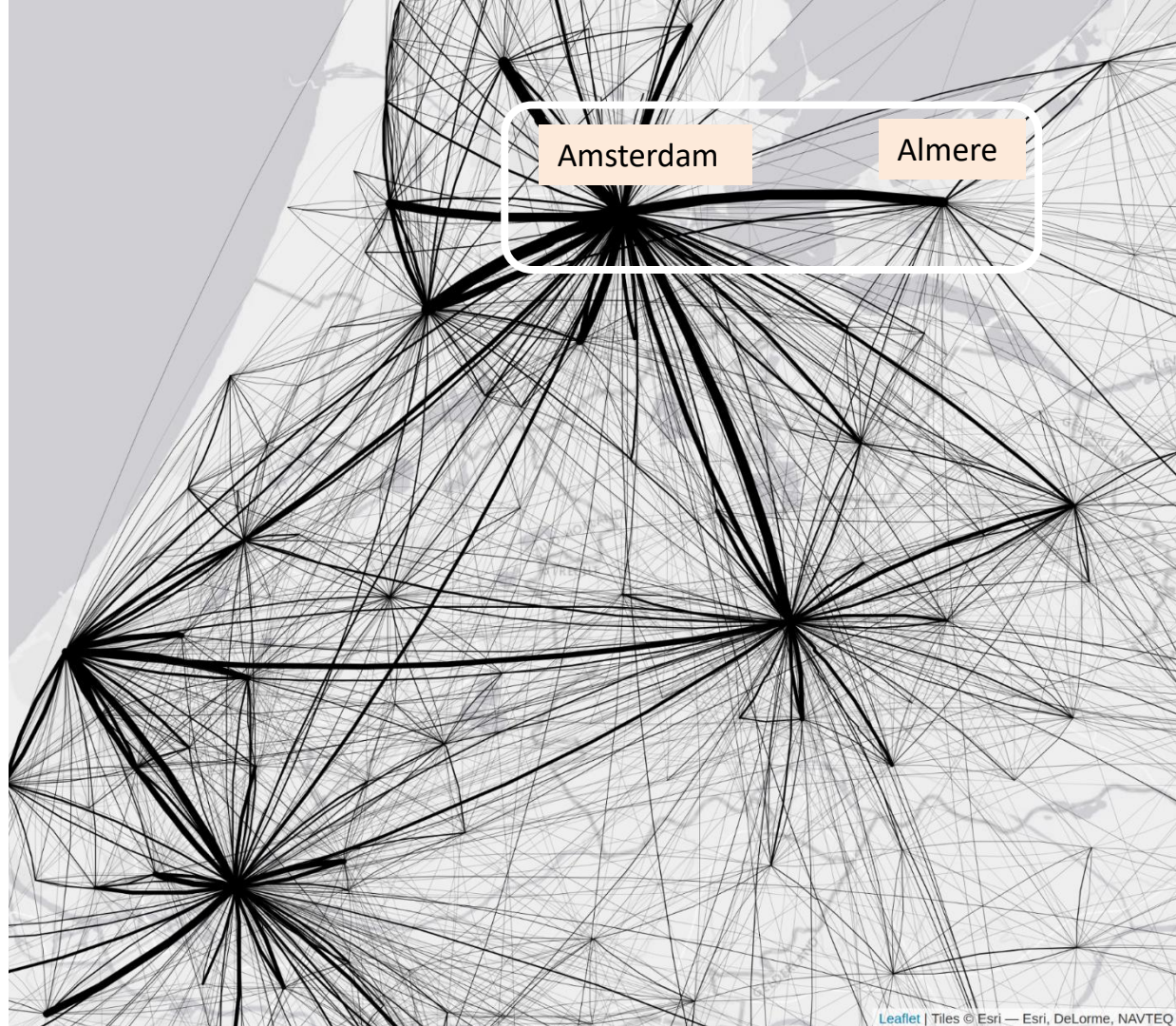

Richting correspondeert met “naar het werk gaan”

Amsterdam

Almere

Donutkaart

Commuting

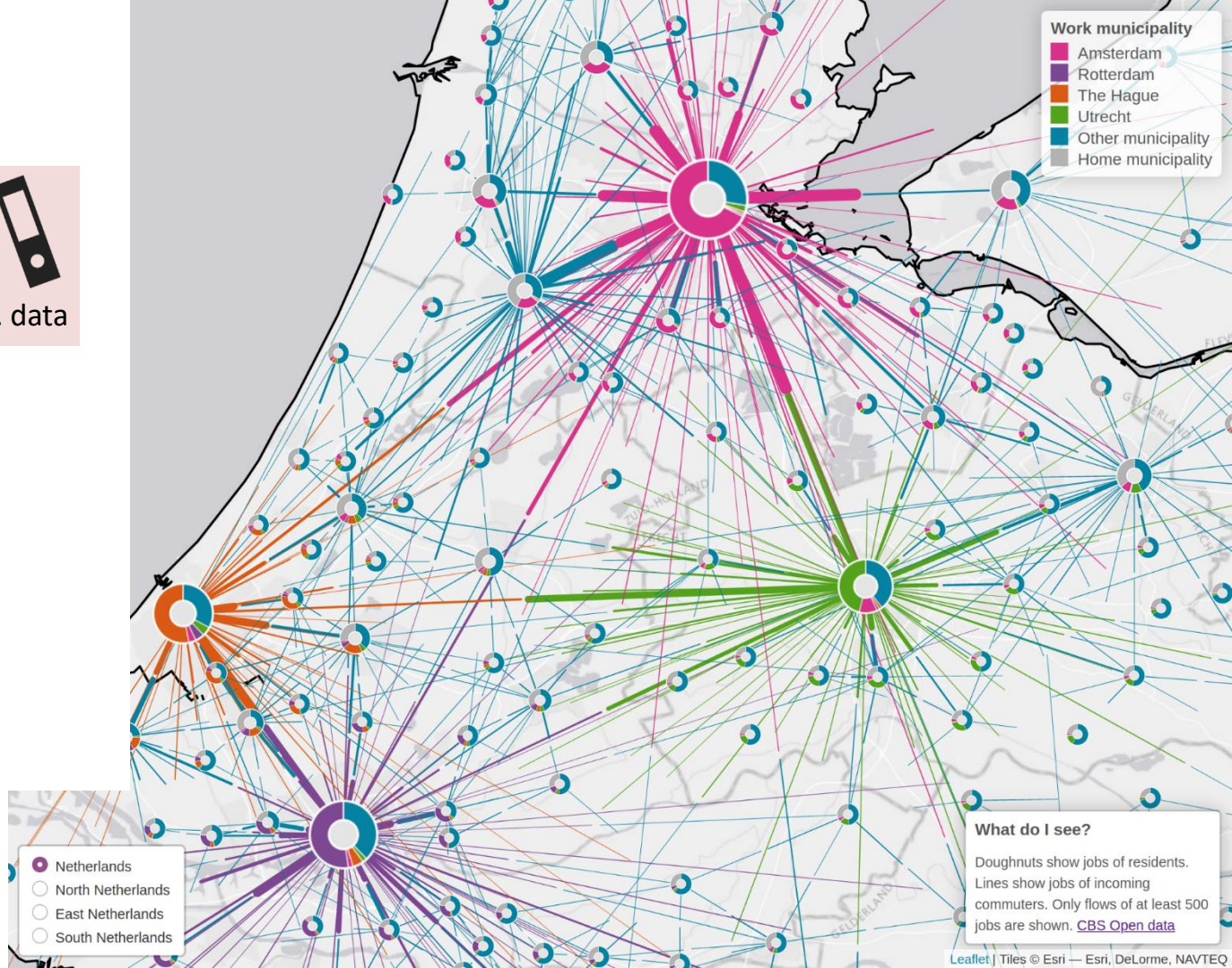

Admin. data

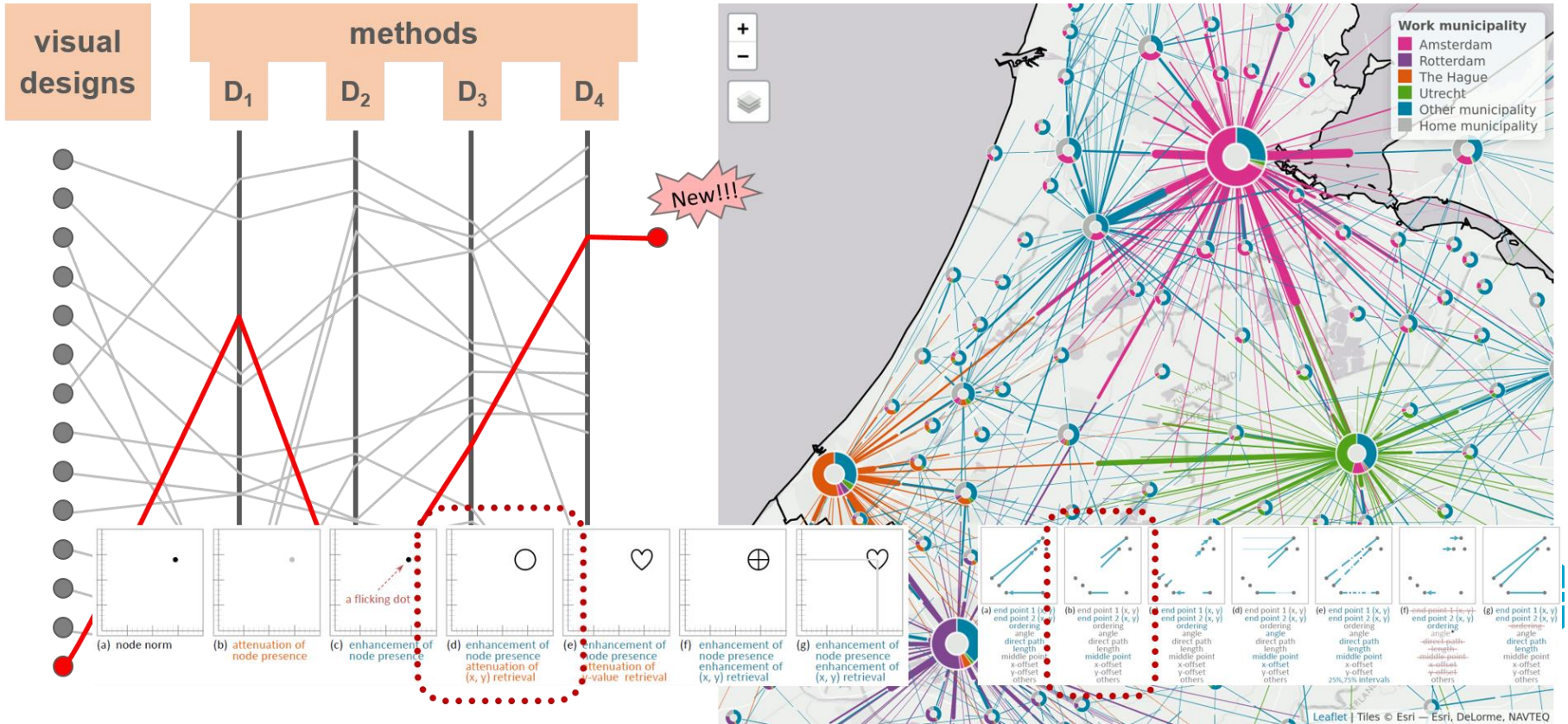

[donutkaart](#)

“Less is More” principe
Door *minder* informatie te
weer te geven, wordt er *meer*
informatie waargenomen

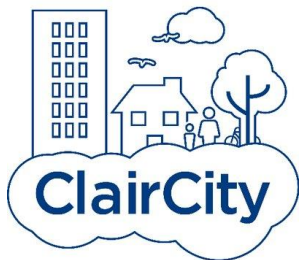

Informatietheorie toegepast

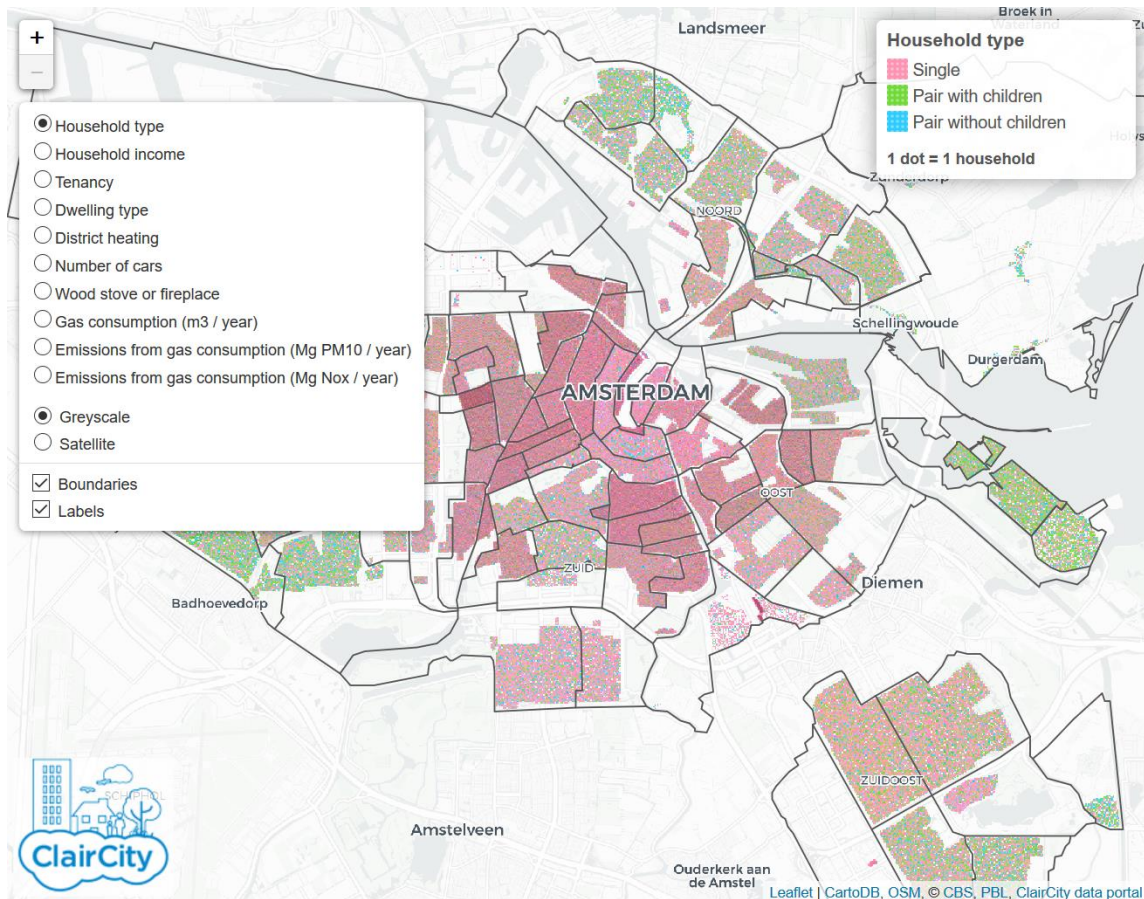

Dot map

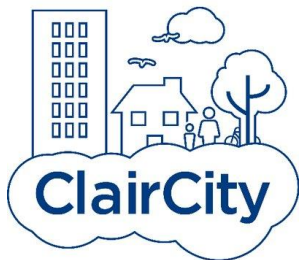
- Gesimuleerde data op wijkniveau voor Amsterdam
- Elke stip representeert een huishouden
- Stippen zijn in residentiële gebieden (OpenStreetMap) geplaatst

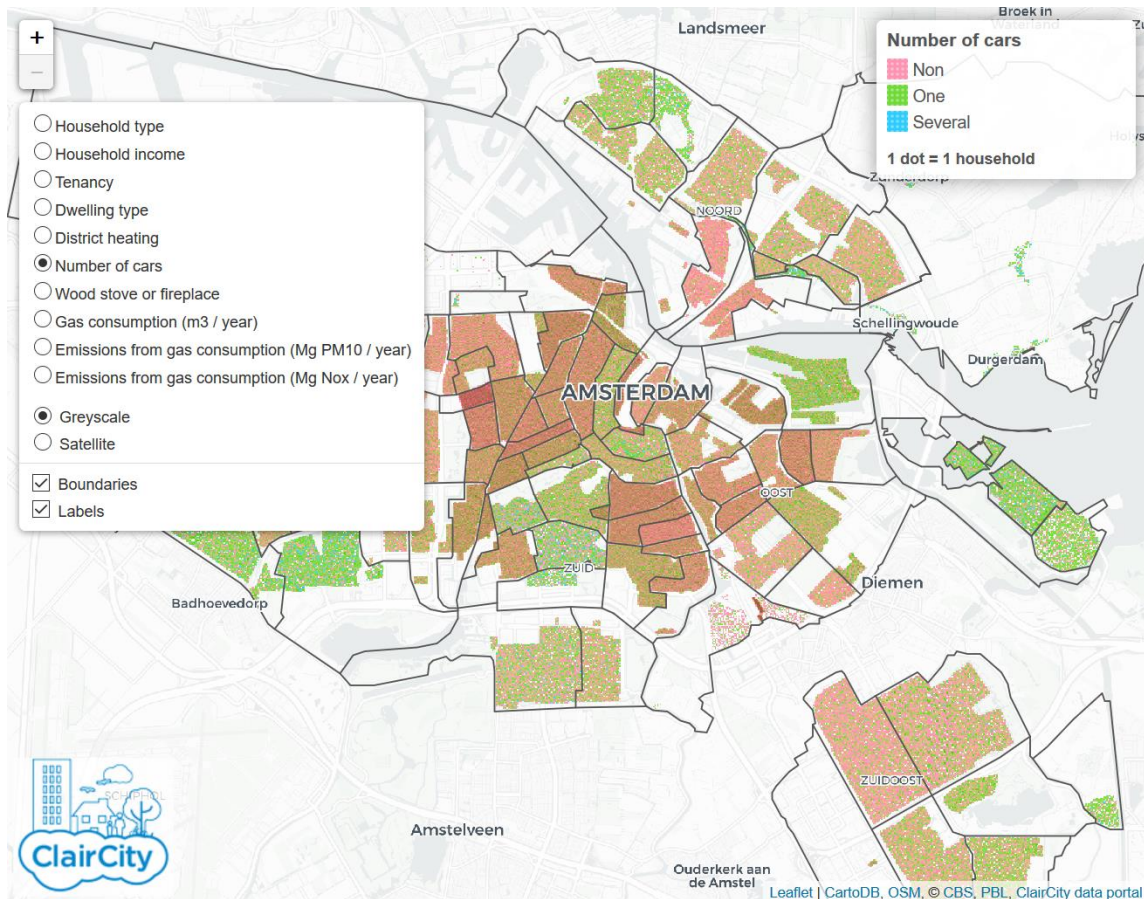
<https://claircitydata.cbs.nl/pages/dotmaps>

Dot map

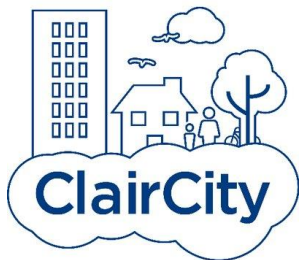

- Gesimuleerde data op wijkniveau voor Amsterdam
- Elke stip representeert een huishouden
- Stippen zijn in residentiële gebieden (OpenStreetMap) geplaatst

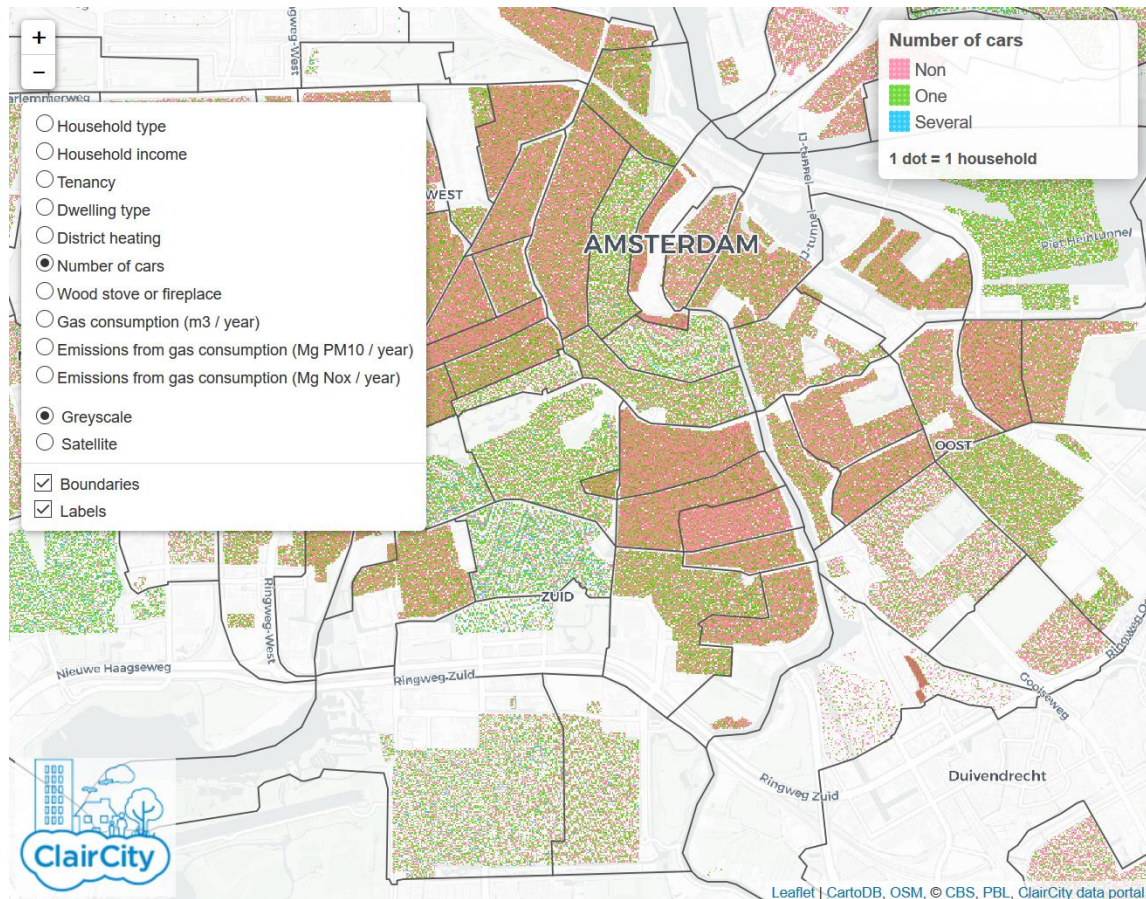

Dot map

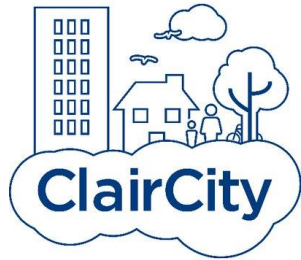
- Gesimuleerde data op wijkniveau voor Amsterdam
- Elke stip representeert een huishouden
- Stippen zijn in residentiële gebieden (OpenStreetMap) geplaatst

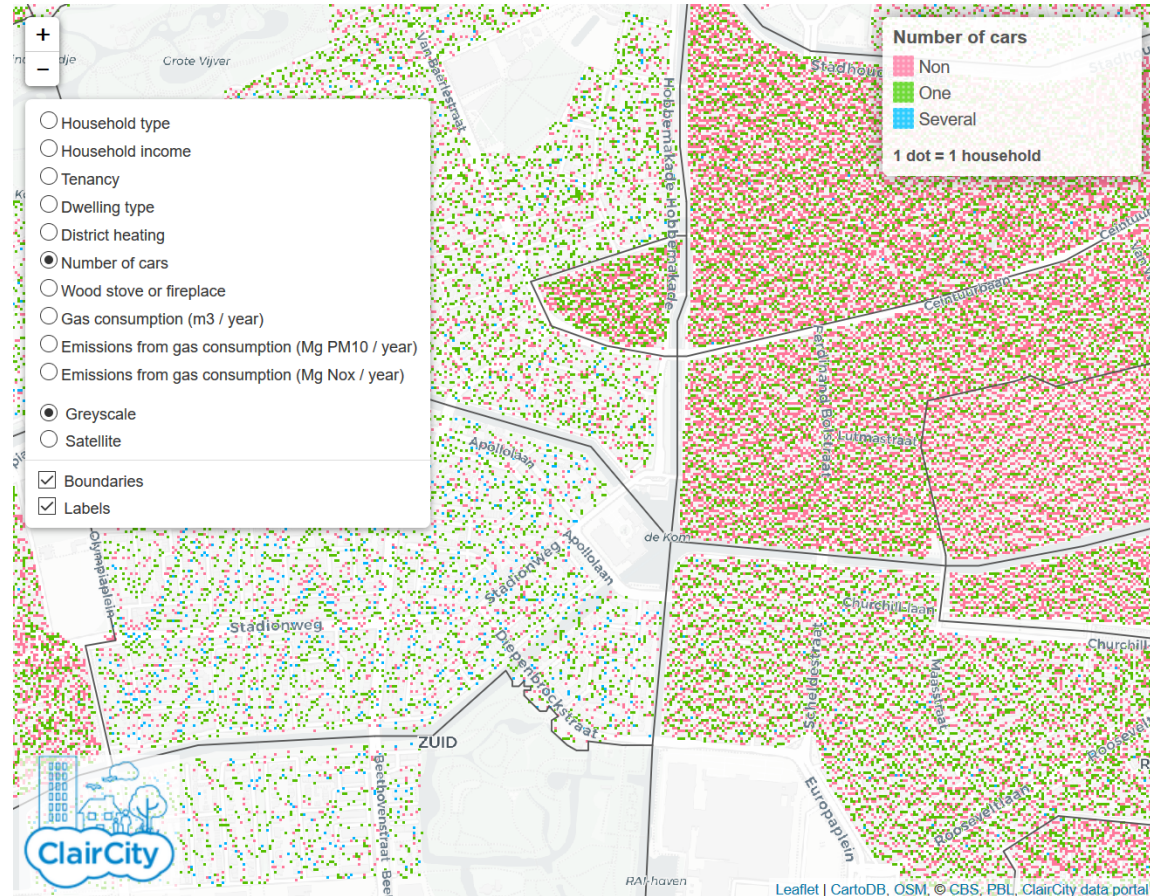
<https://claircitydata.cbs.nl/pages/dotmaps>

Dot map

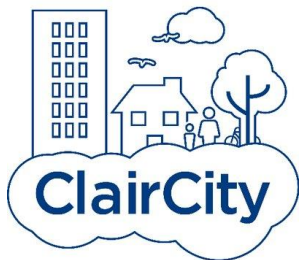
- Gesimuleerde data op wijkniveau voor Amsterdam
- Elke stip representeert een huishouden
- Stippen zijn in residentiële gebieden (OpenStreetMap) geplaatst

<https://claircitydata.cbs.nl/pages/dotmaps>

Dot map

- Gesimuleerde data op wijkniveau voor Amsterdam
- Elke stip representeert een huishouden
- Stippen zijn in residentiële gebieden (OpenStreetMap) geplaatst

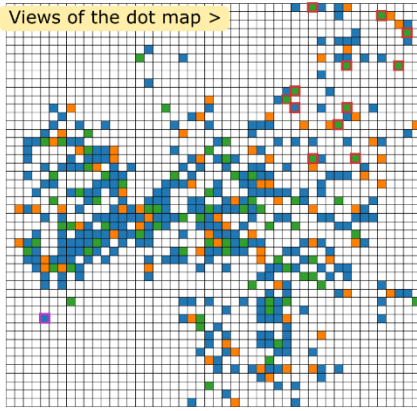
<https://claircitydata.cbs.nl/pages/dotmaps>

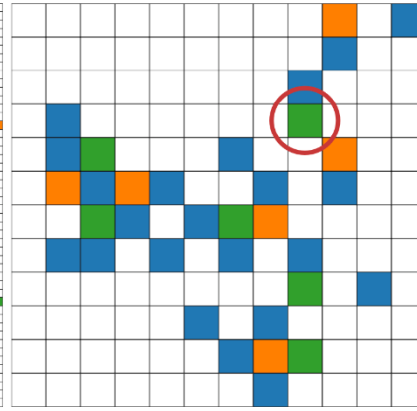
Stippen aggregeren

Views of the dot map >

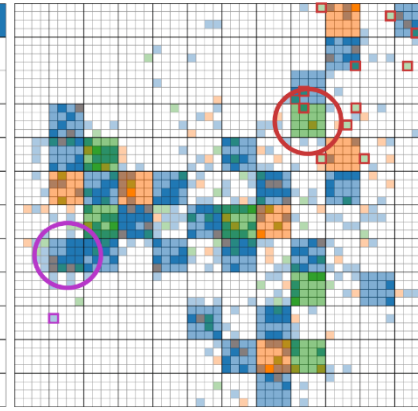
CLASS BALANCE :: 11684.0

OUTPUT

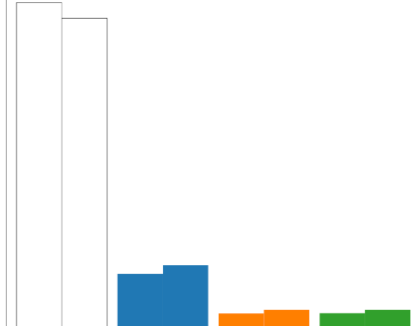
REPRESENTATION :: 7802.25

OVERLAY

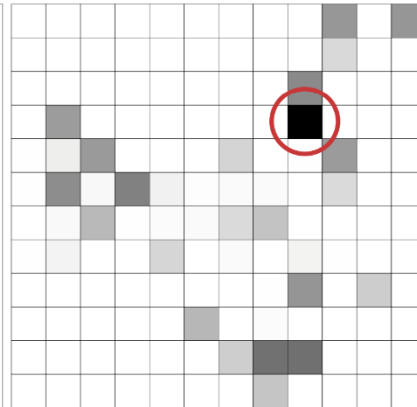

PRESENCE :: 325.0

Configurable small multiples to explore our three measures >

Class Balance

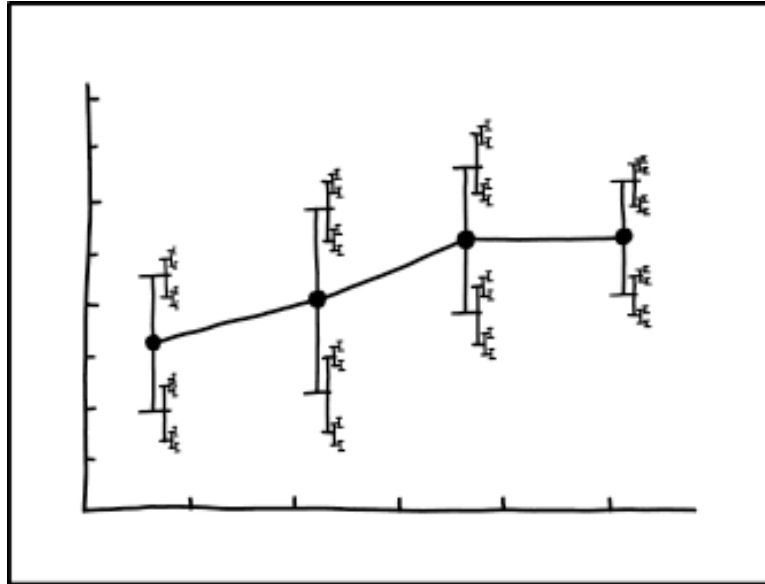

Representation

Presence

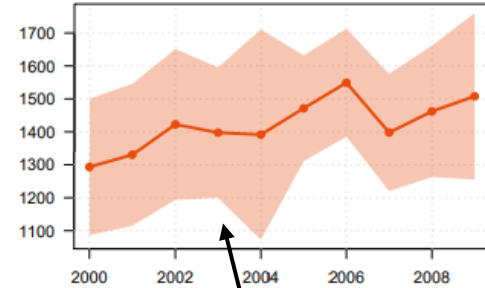
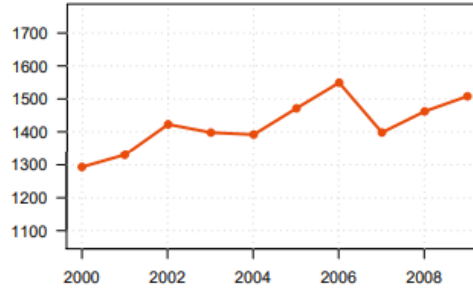
Onzekerheid

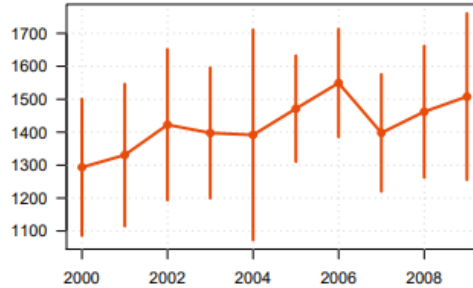
I DON'T KNOW HOW TO PROPAGATE
ERROR CORRECTLY, SO I JUST PUT
ERROR BARS ON ALL MY ERROR BARS.

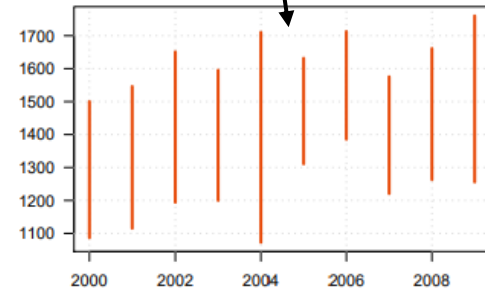
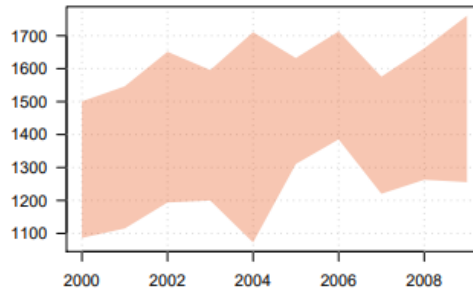
Lijngrafieken met onzekerheid

Beste methode als
puntschatting bekend is

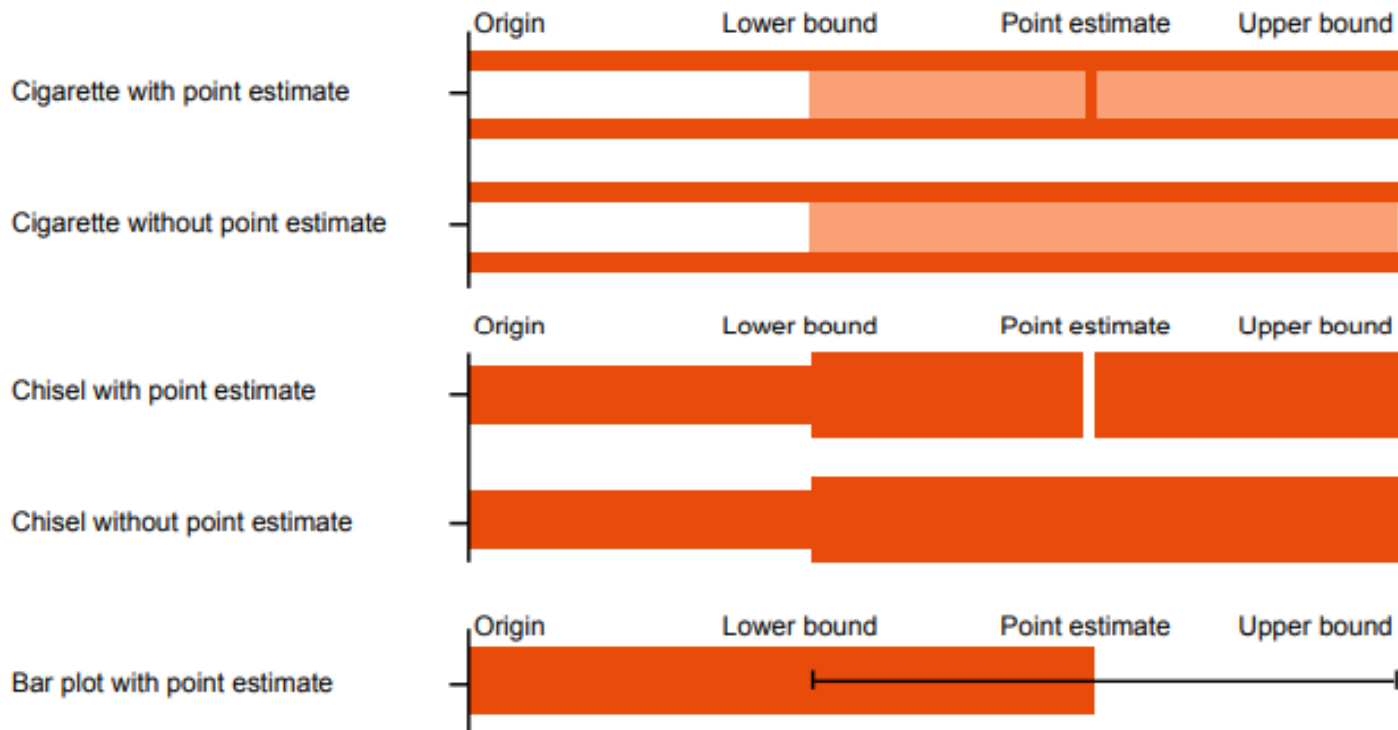

Beste methode als
puntschatting onbekend is

Laan, D.J. & de Jonge, Edwin & Solcer, Jessica. (2015). Effect of Displaying Uncertainty in Line and Bar Charts - Presentation and Interpretation. IVAPP 2015 - 6th International Conference on Information Visualization Theory and Applications

Staven met onzekerheid

- Geen duidelijke winnaar
- Gebruikers CBS data waarderen de toevoeging van onzekerheidsvisualisatie!

Kleur voor onzekerheden

Palette type

- Categorical
- Sequential
- Diverging
- Bivariate

Subtype

Sequential x desaturated

Palette series

- brewer
- c4a
- carto
- hcl
- kovesi
- met
- misc
- parks
- poly
- scico
- seaborn
- stevens
- tableau
- tol
- viridis
- wes

Color for missing values

Tritan (blue-yellow)

Text format

- Hex
- RGB
- HCL

Text color

- Hide text
- Black
- White
- Automatic

Sort

Name

- Reverse sorting
- Show scores

All None Overview

Series	Name	Max number	Colorblind-friendly	Vivid	Fair	Hue type	Low contrast	3D Blues	1	2	3	4	5	References
c4a	br_bivg	Inf	☺	✳										
c4a	bu_bivg	Inf	☺											
c4a	gn_bivg	Inf	☺	✳										
c4a	pu_bivg	Inf	☺	✳										

Conclusie

Datavisualisatie is een **interdisciplinair** vakgebied
Veel **inzicht** wordt verkregen door vakgebieden te **combineren**

Gebruikerstesten zijn essentieel!